

om de kunst

en de cultuur

beleidsnota

van de gemeente apeldoorn

352:008:7/8(492.83)

88-265

beleidsnota van de gemeente apeldoorn
vastgesteld door de gemeenteraad
d.d. 29 oktober 1987

Boekmanslichting-Bibliotheek
Herengracht 415 1017 BP Amsterdam
Tel: ~~243766/243737/243788/243739~~

om de kunst
en de cultuur

beleidsnota
van de gemeente apeldoorn

Colofon:

Uitgave:

Dienst Kunst en Cultuur
gemeente Apeldoorn

Vormgeving:

Vormvisie, Apeldoorn

Productie:

Afdeling Voorlichting en
Gemeentedrukkerij

Oplage 750 ex.
April 1988

Inhoudsopgave

Inleiding

1. De begrippen kunst en cultuur

Fundering van het beleid

2. Doelstellingen, uitgangspunten, randvoorwaarden

2.1 Doelstellingen

2.2 Uitgangspunten en randvoorwaarden

3. Specifieke beleidsvelden

3.1 Theater

3.2 Muziek en dans

3.3 Taal- en letterkunde

3.4 Beeldende kunst

3.5 Bouwkunst, omgevingsvormgeving, monumentenzorg

3.6 Fotografie, film, video

3.7 Historie

3.8 Media

4. Instrumentele aspecten

4.1 Accommodaties

4.2 Subsidies

4.3 Tarieven

4.4 Fondsen

4.5 Public-relations en promotie

4.6 Advies- en overlegstructuur

5. Samenvatting, perspectief, prioriteiten

5.1 Samenvatting en conclusies

5.2 Ontwikkelingsperspectief

5.3 Conclusies en prioriteiten

Epiloog

Om de kunst en de cultuur

Bijlage 1

Vergelijkend onderzoek middelgrote gemeenten

Uitgaven voor kunst en cultuur

Bijlage 2

Vergelijking van de uitgaven per inwoner van 10 gemeenten vanaf 1978

Bijlage 3

Uitgaven kunst en cultuur als promillage van de uitkering uit gemeentefonds voor 1986

Inleiding

In mei 1980 werd door de gemeenteraad de nota "De kunst om te leven" vastgesteld. De in deze nota uitgezette beleidslijnen zijn thans aan herziening toe. In het Beleidsplan 1986-1990 wordt dan ook aangekondigd dat de genoemde nota zal worden geactualiseerd.

Overigens werd ook reeds in het Beleidsplan 1982-1986 op de noodzaak van aanpassingen gewezen.

Herformulering van het kunst- en cultuurbeleid is om tenminste twee redenen noodzakelijk.

Op de eerste plaats is er sprake, ook landelijk, van belangrijke ontwikkelingen in het denken over kunst en cultuur en over de doelstellingen, uitgangspunten en middelen van het beleid op dit terrein. Bovendien hebben zich in de afgelopen jaren ook in de regelgeving en het instrumentarium wijzigingen voorgedaan.

Geconstateerd kan worden dat de "kunstnota" uit 1980, waarin voor het eerst een samenhangend beleid werd beschreven, sterk gedomineerd werd door destijds dominante denkbeelden over kunst en cultuur. Kenmerkend voor deze benaderingswijze was dat het beleid op het gebied van kunst en cultuur uitdrukkelijk werd gezien als een onderdeel van een veel algemener welzijnsbeleid.

Gaandeweg is echter het besef gegroeid dat het van groot belang is (weer) meer recht te doen aan de eigen identiteit en kwaliteit van kunst en cultuur. Hoewel er zeker van samenhang met andere beleidsterreinen sprake is dienen aan het kunst- en cultuurbeleid toch primair inzicht in en respect voor de specifieke eigen waarden van kunst en cultuur ten grondslag te worden gelegd.

Op de tweede plaats is het, ook geredeneerd vanuit de concrete Apeldoornse situatie, noodzakelijk opnieuw duidelijk te formuleren wat onder kunst- en cultuurbeleid wordt verstaan en wat daarvan de zin en betekenis is. Geconstateerd kan namelijk worden dat er in Apeldoorn, bij alle positieve resultaten die er in het verleden zijn bereikt, per saldo toch ontegenzeggelijk sprake is van aanzienlijke tot grote achterstanden op de meeste deelterreinen van het kunst- en cultuurbeleid.

Dit komt het meest direct tot uitdrukking in de omvang van de bestedingen, die scherp contrasteren met die van andere, in grootte vergelijkbare gemeenten (zie Bijlagen). De ontwikkeling van een nieuw beleid op dit gebied vraagt dan ook niet alleen om het uitzetten van heldere principiële beleidslijnen maar, gegeven de beperktheid van de financiële middelen, ook om het formuleren van weloverwogen prioriteiten.

Voor het formuleren van een nieuw kunst- en cultuurbeleid dient primair een gefundeerde visie te worden ontwikkeld op de uitgangspunten en doelstellingen van zo'n beleid. Vervolgens dienen een inventarisatie en analyse te worden opgezet van de problemen die zich op dit terrein in Apeldoorn voordoen, waarbij vooral de samenhang tussen de afzonderlijke problemen aandacht verdient. Tenslotte dienen de afzonderlijke problemen te worden gewogen en dient een beredeneerd standpunt te worden ontwikkeld met betrekking tot de wijze waarop de genoemde problemen zinvol kunnen worden aangepakt.

Het formuleren van een nieuw kunst- en cultuurbeleid betekent kortom het zetten van een flinke stap, een stap die slechts voort kan komen uit een toekomstgerichte herbezinning. Het feit dat in het kader van de gemeentelijke reorganisatie een dienst Kunst en Cultuur is tot stand gekomen, betekent in dit verband een positieve stimulans. Met deze nieuwe dienst zijn immers gunstige organisatorische voorwaarden geschapen om het kunst- en cultuurbeleid in zijn samenhang en specificiteit te profileren.

De opzet van deze nota is als volgt:

Hoofdstuk 1 geeft, in zeer kort bestek, een visie op de begrippen kunst en cultuur.

Hoofdstuk 2 biedt een formulering van de algemene doelstellingen en uitgangspunten voor het beleid. Hiermee wordt de basis gelegd voor de analyse van de problemen die zich in Apeldoorn op het gebied van kunst en cultuur voordoen.

Hoofdstuk 3 geeft een gedetailleerd overzicht van de verschillende specifieke deelgebieden van het beleid. Hierbij is uitgegaan van een ordening naar de verschillende (artistieke) disciplines, zoals theater, muziek en dans etc. Per beleidsveld wordt achtereenvolgens ingegaan op de specifieke doelstellingen, op de huidige gemeentelijke beoefenis en op de specifieke aandachtspunten en knelpunten die zich daar aftekenen.

Hoofdstuk 4 biedt een beschrijving en analyse van een aantal essentiële instrumentele aspecten van het beleid zoals accommodaties, subsidies etc. Ook deze analyse is erop gericht aandachtspunten en knelpunten aan het licht te brengen door de praktijk te confronteren met de doelstellingen van het beleid.

Hoofdstuk 5 biedt een formulering van de algemene conclusies met betrekking tot bestel en beleid rond kunst en cultuur in Apeldoorn. Verder bevat het een eerste globale schets van een ontwikkelingsperspectief alsmede een formulering van conclusies en prioriteiten.

De Epiloog tenslotte neemt afstand van de concreetheid van de vele uiteenlopende vragen en problemen die zich in de beleidsvoering van alledag voordoen en ze creëert daarmee de noodzakelijke distantie. De epiloog biedt daartoe een algemene terugblik op hetgeen in de nota op systematische wijze naar voren werd gebracht en ze formuleert, bij wijze van slotaccoord, zin en essentie van de gemeentelijke inspanningen ten behoeve van kunst en cultuur.

De Bijlagen bieden een beknopte rapportage van een vergelijkend onderzoek naar gemeentelijke uitgaven voor kunst en cultuur.

1. De begrippen Kunst en Cultuur

een fundering van het beleid.

Discussies over kunst en cultuur zijn vaak complex en soms ook nodeloos verwarrend. De genoemde complexiteit is niet geheel te vermijden maar de verwarring kan voorkomen worden. Daartoe dienen aan het kunst- en cultuurbeleid heldere begripsomschrijvingen ten grondslag te worden gelegd.

Het formuleren van consistente en heldere begrippen is noodzakelijk omdat kunst en cultuur meerduidelijk zijn. Bovendien blijkt dat veel mensen zeer uitgesproken particuliere opvattingen hebben over kunst en cultuur. Deze opvattingen die vaak fundamenteel met elkaar in strijd zijn worden desondanks doorgaans als "vanzelfsprekend" naar voren gebracht. Velen behouden zich het recht voor ten aanzien van kunst en cultuur eigen begrippen te hanteren en eigen oordelen te vellen. Van kunst en cultuur, zo lijkt het wel, heeft iedereen verstand en over smaak valt immers niet te twisten. Welnu, voor de ontwikkeling en voor de legitimering van het beleid is het noodzakelijk duidelijk te formuleren wat onder de begrippen kunst en cultuur wordt verstaan. Natuurlijk gaat het daarbij in het kader van deze nota niet om theoretische beschouwingen maar slechts om het formuleren van een beredeneerde stellingname als grondslag voor het gemeentelijke beleid.

Het is niet zinvol in dit bestek het brede spectrum aan opvattingen over cultuur in beeld te willen brengen. Volstaan kan worden met de vaststelling dat cultuur in feite, zoals de Harmonisatieraad Welzijnsbeleid schrijft, een soort container-begrip is geworden, dat van alles en nog wat kan betekenen. Het merendeel van die gangbare benaderingen achten wij voor een gemeentelijke beleidsnota onbevredigend. De gangbare normatieve opvattingen van cultuur zijn naar ons oordeel veelal te exclusief; ze houden het gevaar in dat cultuuruitingen ten onrechte worden buitengesloten. De gangbare neutrale, niet-normatieve benaderingen daarentegen zijn naar ons oordeel voor een beleidsnota weer te algemeen en te vlak; ze geven te weinig houvast bij de ontwikkeling van het beleid.

De opgave is het vinden van een omschrijving die enerzijds voldoende algemeen en anderzijds voldoende specifiek is. Gelet op de context, het (gemeentelijke) overheidsbeleid, kan het begrip cultuur natuurlijk ook heel pragmatisch worden opgevat. Het is dan in feite niet meer dan de verzamelnaam van een groot aantal activiteiten, instellingen, voorzieningen e.d. op het gebied van de kunsten, de media, de monumentenzorg etc. Zo'n pragmatische benadering is nuttig en in bepaalde opzichten ook noodzakelijk maar ze leidt in inhoudelijk opzicht nog tot niets.

Houvast geeft pas de vaststelling dat het bij alle genoemde "culturele" activiteiten uitdrukkelijk om waarden gaat. Cultuur, zo formuleren wij nu, slaat op al die menselijke activiteiten, die specifiek gericht zijn op het scheppen, het uitdrukken of het bewaren van waarden. Van essentieel belang voor deze opvatting van cultuur zijn naar ons oordeel de begrippen ontplooiing, communicatie, kwaliteit en pluriformiteit.

In hun culturele uitingen ontwikkelen mensen hun eigen identiteit; dit geldt voor individuen maar het geldt ook voor groepen en voor de gemeenschap als geheel. Daarnaast kan de confrontatie met de cultuuruitingen van anderen een belangrijke bijdrage leveren aan onze zelfkennis en ons zelfbewustzijn. Een dergelijke confrontatie met cultuur kan mensen bewust maken van hun specifieke mogelijkheden en verantwoordelijkheden, ook in maatschappelijke zin. Het middel bij uitstek tot zelfontplooiing is kortom een constructieve gerichtheid op waarden buiten jezelf; dat is als het ware de grondwet van de cultuur.

Van groot belang voor deze notie van cultuur is ook het begrip communicatie. Cultuur is nooit een louter individuele zaak. Ze berust weliswaar op de unieke en individuele mogelijkheden van individuen maar ze wordt pas in de omgang van die individuen waargemaakt. Pas in de communicatie groeien individuele activiteiten en manifestaties uit tot cultuur.

Ook het begrip kwaliteit is nauw met het begrip cultuur verbonden. Toegespijst op cultuur heeft kwaliteit direct te maken met echtheid en authenticiteit. Kwaliteit is in feite het waarmerk van echtheid in het streven naar het realiseren van waarden.

Van groot belang voor de hier ontwikkelde opvatting van cultuur is tenslotte het begrip pluriformiteit. Vastgesteld moet worden dat richtinggevend culturele beginselen, waarover algemene consensus bestaat, in de huidige samenleving niet langer voorhanden zijn. Erkend moet worden dat verschillende groepen uit de bevolking voor verschillende waarden, voor verschillende culturele "stijlen" opteren.

Over de vraag wat kunst precies is vinden even talloze als enerverende discussies plaats. Het zou een illusie zijn te menen hier aan de volle breedte van die discussies recht te kunnen doen. Daarom volstaan wij hier met de vaststelling dat we, ook ten aanzien van het begrip kunst, een aantal normatieve opvattingen kunnen onderscheiden naast een aantal strikt empirische opvattingen. De normatieve opvattingen zijn naar ons oordeel al snel te dogmatisch en het is, zo menen wij, niet aan de overheid de kunst de wet voor te schrijven. De gangbare empirische opvattingen daarentegen zijn te vlak om inhoudelijke aanknopingspunten voor de beleidsontwikkeling te kunnen bieden. In deze beleidsnota gaan wij ervan uit dat kunst gezien moet worden als een heel specifiek domein binnen de cultuur. Ook bij de kunst gaat het om de realisering van waarden, maar tegelijkertijd is het begrip kunst veel specifieker: de kunst is een domein binnen de cultuur maar een domein waarbinnen (ook) een aantal specifieke regels gelden. Het begrip kunst is de verzamelnaam voor een aantal concreet aanwijsbare en in hoge mate gespecialiseerde disciplines (muziek en dans, theater, literatuur, beeldende kunsten, architectuur etc.).

Van doorslaggevend belang nu is het feit dat de kunst zich in een moderne samenleving heeft verzelfstandigd en dat zij, evenals de wetenschap, een specialistisch vak is geworden. Kunst is kortom, in een moderne samenleving, de verzamelnaam voor een aantal hoog gespecialiseerde disciplines, die zich door eigen problemen, oplossingsmethoden, normen en regels laat leiden. Bovendien zijn zowel wetenschap als kunst, hoe individueel ook qua persoonlijke inzet en betrokkenheid, tegelijkertijd in hoge mate sociaal van aard. Essentieel voor de ontwikkeling van wetenschap en kunst is, om maar een aspect te noemen, het gegeven dat alle nieuwe generaties onvermijdelijk op de schouders van de voorafgaande generaties moeten staan.

Ook het kunstbegrip kan nader worden uitgewerkt met behulp van de begrippen ontplooiing, communicatie, kwaliteit en pluriformiteit.

Cultuur, zo hebben we gezien, betekent zelfontplooiing. Aan deze zelfontplooiing kan de kunst op een heel specifieke manier bijdragen. Kunst is, net als de wetenschap, gericht op onderzoek, op het openen van nieuwe perspectieven, op het creëren van nieuwe wijzen van kennen en ervaren. Hierbij dient overigens goed te worden beseft dat het "grensverleggende" karakter van de wetenschap en de kunst berust op het feit dat de bestaande grenzen tot het uiterste worden verkend; om die reden zijn dan ook traditie en geschoold vakmanschap zowel in de wetenschap als in de kunst van het grootste belang. Ze zijn, in een heel directe en praktische zin, een voorwaarde voor iedere vernieuwing.

In onze culturele uitingen ontplooiën we onszelf doordat we onze eigen individuele grenzen verleggen; scheppende kunstenaars daarentegen dragen aan onze ontplooiing bij omdat ze niet alleen hun eigen individuele grenzen verleggen maar in principe die van de kunst zelf. Ook in dit opzicht is de positie en de betekenis van de kunst te vergelijken met die van de wetenschap.

Ook met betrekking tot kunst is het begrip communicatie van groot belang. Kunst kan zinvol worden gezien als een vorm van communicatie, zolang althans wordt beseft dat het een vorm is met eigen eigenaardigheden. Kunst kan niet simpelweg worden gereduceerd tot het uitzenden van een boodschap zonder meer, al was het maar omdat het bij kunst nooit alleen, of zelfs niet in de eerste plaats, om de inhoud van die boodschap gaat.

Van doorslaggevend belang voor het begrip kunst is voorts het begrip kwaliteit. Kenmerkend voor de kunst is altijd de pretentie van een méér dan subjectieve kwaliteit, een kwaliteit die aan de ontwikkeling van de kunst zelf kan worden afgemeten. Een dergelijke normering is voor de kunst essentieel, hoe problematisch en omstrede in de praktijk soms ook.

Van groot belang is tenslotte, ook hier, het begrip pluriformiteit. De veelkleurigheid die zo kenmerkend is voor de hedendaagse cultuur manifesteert zich heel nadrukkelijk ook in de kunst. Vastgesteld moet worden dat er thans meerdere, sterk verschillende artistieke "scholen" naast elkaar bestaan, zoals overigens ook in de wetenschap het geval is. Deze pluriformiteit binnen de kunsten moet als onontkoombaar worden beschouwd. Voor het kunstbeleid betekent dit onder meer dat de principiële gelijkwaardigheid van de verschillende artistieke stromingen moet worden erkend.

Cultuurbeleid vindt niet in de eerste plaats zijn rechtvaardiging in de behoefte aan cultuur. Naar onze overtuiging kan dan ook niet met verwijzing naar dergelijke behoeften, hoe reëel overigens ook, worden volstaan. Cultuurbeleid moet in de eerste plaats gelegitimeerd worden door het belang van cultuur.

Dit geldt in het bijzonder voor de kunst. Het belang van de kunst is een intrinsiek belang dat niet, en zeker niet zonder meer, aan belangstelling kan worden afgemeten. Het feit dat groepen burgers soms aan kunst geen boodschap hebben betekent natuurlijk nog allerminst dat die kunst zelf niets te vertellen heeft. Overigens kan heel duidelijk geconstateerd worden dat alom in den lande van een toenemende belangstelling voor en betrokkenheid bij kunst sprake is; hierbij moet overigens wel worden aangetekend dat Apeldoorn daarbij wat achter blijft, zoals uit het vervolg van deze nota nog ruimschoots zal blijken.

Tenslotte merken wij nog op dat juist de positie van de eigentijdse kunst van nature problematisch en omstrede is omdat zij er, zoals gezegd, op gericht is grenzen te verleggen en bestaande conventies, voorstellingen en beelden te doorbreken.

Deze spanning, die door ons met overtuiging wordt geaccepteerd, maakt het noodzakelijk nu allereerst de doelstellingen en uitgangspunten van ons beleid zo helder mogelijk te formuleren.

2. Doelstellingen, uitgangspunten, randvoorwaarden.

2.1 Doelstellingen

Kunstbeleid en cultuurbeleid kunnen niet worden gescheiden maar ze moeten wel worden onderscheiden om onhelderheid van beleid en verwarrende discussies te voorkomen. Deze onderscheiding komt overigens ook in de naamgeving van de dienst Kunst en Cultuur tot uitdrukking.

Het kunstbeleid is een onderdeel van het cultuurbeleid. De algemene doelstellingen van het cultuurbeleid gelden met andere woorden ook voor het kunstbeleid maar ze worden geconcretiseerd in relatie tot de specifieke eisen die de kunst zelf stelt.

De doelstelling van het cultuurbeleid kan in algemene zin worden geformuleerd als het bevorderen van het culturele leven in Apeldoorn. Dit zowel gelet op de culturele behoeften van (uiteenlopende groepen uit) de bevolking, als gelet op de belangen van de gemeenschap als geheel.

Als uitwerking van het Beleidsplan 1986-1990 willen wij de volgende algemene doelstellingen formuleren voor het cultuurbeleid, doelstellingen die overigens onverbreekbaar met elkaar verbonden zijn:

- a. de zorg voor het behoud van cultuurgoed dat voor de gemeenschap als geheel, dan wel voor specifieke groepen, belangrijke waarden vertegenwoordigt en dat de eigen identiteit tot uitdrukking brengt en levend houdt;
- b. het bevorderen van een voortgaande productie en reproductie van cultuur, van voortgaande ontwikkeling en vernieuwing;
- c. het zorgdragen voor toereikende vormen van cultuuroverdracht in het bijzonder in die zin, dat cultuuruitingen voor uiteenlopende groepen van de bevolking toegankelijk worden gemaakt;
- d. het scheppen van voorwaarden voor een brede deelname aan cultuur, zowel in actieve als in passieve zin, in het bijzonder door drempels weg te nemen waar die een dergelijke deelname belemmeren.

In het cultuurbeleid gaat het kortom om het creëren van gunstige voorwaarden voor het behoud en de vernieuwing van de cultuur en om het scheppen van optimale mogelijkheden voor overdracht en participatie.

De doelstelling van het kunstbeleid kan in algemene zin worden geformuleerd als het bevorderen van het kunstleven in Apeldoorn.

Dit zowel gelet op de artistieke behoeften van (verschillende groepen uit) de bevolking, als gelet op de belangen die de gemeenschap, de gemeente als geheel heeft bij het bloeien van de kunsten.

In dit verband moet ook op de promotionele waarde van de kunst worden gewezen. Hoe we daarover ook willen oordelen, feit is dat kunst nu eenmaal een sterke attentiewaarde heeft. Een bloeiend kunstleven is dan ook van groot belang voor de positieve beeldvorming rond een stad. Kunst bevordert de associatie met kwaliteit, eigentijdse kunst bovendien die met beweging en dynamiek.

Als uitwerking van het Beleidsplan 1986-1990 en in het verlengde van de boven omschreven doelstellingen van het cultuurbeleid, kunnen de doelstellingen van het kunstbeleid als volgt worden geformuleerd:

- a. de zorg voor een optimaal behoud van kunstwerken die in de gemeente aanwezig zijn, in het bijzonder van kunstwerken die gemeentelijk eigendom zijn;
- b. het bevorderen van de artistieke productie en reproductie binnen de verschillende artistieke disciplines; daarbij niet in de laatste plaats ook het bevorderen van vernieuwing en experiment;
- c. het, door middel van specifieke publiekgerichte activiteiten, toegankelijk maken van (ook eigentijdse) kunstuitingen voor een gedifferentieerd publiek;
- d. het bevorderen van een actieve belangstelling voor de kunst bij een zo breed mogelijk publiek.

Ook voor het kunstbeleid gelden kortom de algemene doelstellingen die in de begrippen behoud, ontwikkeling en vernieuwing, overdracht en participatie kunnen worden samengevat.

Voor de concrete uitwerking van het beleid kan niet met dergelijke algemene doelstellingen worden volstaan. Deze doelstellingen moeten worden geconcretiseerd voor de diverse deelterreinen van het kunst- en cultuurbeleid. In de paragrafen 3.1 tot en met 3.8 wordt een dergelijke uitwerking en concretisering geboden.

Een centraal uitgangspunt bij de uitwerking van het kunst- en cultuurbeleid wordt gevormd door de overweging dat er in Apeldoorn geen sprake is van een rijke traditie op dit gebied. Dit blijkt primair uit de omvang van de uitgaven die duidelijk negatief afsteken bij die van vergelijkbare gemeenten (zie Bijlage). Het blijkt ook uit het feit dat openbare discussies en controverses op het gebied van kunst en cultuur nog geenszins als vanzelfsprekend worden ervaren.

Deze feitelijke stand van zaken is van groot belang voor de uitwerking van het beleid. Ze betekent primair dat op het gebied van kunst en cultuur groot enthousiasme van alle betrokkenen en aanzienlijke extra inspanningen van de gemeente noodzakelijk zijn. Dit laatste waar mogelijk ook in financiële zin, aangezien op het gebied van kunst en cultuur niet alleen in vergelijkende maar ook in absolute zin van uiterst beperkte budgetten sprake is. De gegeven situatie brengt voorts met zich mee dat veel aandacht zal moeten worden besteed aan het stimuleren van betrokkenheid en meningsvorming door middel van voorlichting, promotie en publiciteit. Hierbij heeft de gemeente primair een stimulerende en voorwaardenscheppende en ten dele ook een eigen uitvoerende taak.

Belangrijke inhoudelijke uitgangspunten voor de uitwerking van het beleid kunnen voorts gevonden worden in het Beleidsplan 1986-1990. De inhoud van dit plan, voor zover het op kunst en cultuur betrekking heeft, is voor het grootste deel reeds in de bovenstaande doelstellingen en uitgangspunten verwerkt. Speciale vermelding in dit verband verdient echter nog het uitgangspunt dat in het kunst- en cultuurbeleid prioriteit gegeven zal worden aan de vernieuwende functie van de kunst en aan de kunstzinnige vorming/amateuristische kunstbeoefening. In de paragrafen 3.1 tot en met 3.8 zal, waar nodig, per discipline op deze punten nader worden ingegaan.

Belangrijk uitgangspunt, eveneens als direct uitvloeisel van het Beleidsplan 1986-1990, is de expliciete erkenning en bevestiging van de voorwaardenscheppende rol van de gemeentelijke overheid bij het in stand houden van culturele basisvoorzieningen.

Uitgangspunt bij de uitwerking van het beleid is onze overtuiging dat kernvoorzieningen zoals bibliotheek, musea, schouwburg, creativiteitscentrum, muziekschool, brandpunten zouden moeten zijn van het culturele leven in de gemeente. Het zouden centra van hoogwaardige activiteiten moeten zijn, die zo'n uitstraling hebben dat ze ook op andere plekken activiteiten kunnen genereren. Van dergelijke instellingen dienen kortom concrete impulsen en stimulansen uit te gaan in de richting van andere instellingen, organisaties, groeperingen etc.

In dit verband tekenen wij aan dat in de eigen gemeentelijke instellingen (de musea) op heel directe wijze aan een dergelijk beleid gestalte kan worden gegeven. Daarvoor willen wij dan ook uitdrukkelijk de verantwoordelijkheid op ons nemen.

Uitgangspunten en randvoorwaarden

De belangrijkste randvoorwaarde voor de verwerkelijking van het nieuwe kunst- en cultuurbeleid is de beperktheid van de financiële middelen. Ook wanneer een noodzakelijke verruiming van middelen kan worden gerealiseerd, zal een stringente noodzaak blijven bestaan tot duidelijke en weloverwogen keuzes.

Gegeven de beperktheid van de middelen is het in het bijzonder van belang versnippering tegen te gaan. Dit betekent naar ons oordeel onder meer dat eerder voor een gerichte stimulering en versterking van activiteiten moet worden gekozen dan voor een verdere verbreding en uitbreiding van de gemeentelijke bemoeienis.

De beperktheid van de middelen noodzaakt voorts tot grote alertheid waar het gaat om het waarborgen van vernieuwing en experiment. In elk geval zullen procedurele en andere belemmeringen voor een slagvaardig, flexibel en vernieuwend (instellings-)beleid zoveel mogelijk moeten worden weggenomen.

Bij wijze van samenvatting kan worden gesteld dat de beperktheid van de middelen er voor alles toe noodzaakt het culturele bestel in Apeldoorn als een geheel, als een systeem te bezien.

Dit betekent bijvoorbeeld dat versterkingen op onderdelen van het bestel doelbewust dáár moeten worden gerealiseerd waar zij de grootste (potentiële) doorwerking hebben op het culturele veld als geheel. Het betekent echter op de eerste plaats dat de samenwerking op het gebied van kunst en cultuur moet worden verbeterd en geïntensiveerd. Het beleid van de gemeente zal er dan ook uitdrukkelijk op gericht zijn een dergelijke samenhang tot stand te brengen dan wel te versterken.

3. Specifieke beleidsvelden

In het nu volgende hoofdstuk zal op een aantal specifieke beleidsvelden worden ingegaan; daarbij is gekozen voor een ordening naar disciplines. Per discipline wordt achtereenvolgens ingegaan op:

- a. de doelstellingen van het beleid;
- b. de huidige gemeentelijke bemoeienis;
- c. de aandachtspunten en knelpunten.

Per beleidsveld wordt dus eerst omschreven wat wij, als afgeleide van de algemene doelstellingen, met het beleid beogen en vervolgens bezien we hoe de gemeentelijke bemoeienis zich daarmee verhoudt. Deze confrontatie levert knelpunten en aandachtspunten op die van belang zijn voor de ontwikkeling van het nieuwe beleid. In hoofdstuk 5 worden deze knelpunten en aandachtspunten vervolgens in onderling verband bezien en gewogen en worden conclusies getrokken en prioriteitsstellingen geformuleerd.

Alvorens tot de aangekondigde discipline-gewijze bespreking over te gaan, moet nog één onderwerp vooraf worden besproken; daarmee kan namelijk worden voorkomen dat het in de afzonderlijke paragrafen van dit hoofdstuk steeds opnieuw aan de orde moet worden gesteld. Het betreft hier de taak en positie van de (nieuwe) Stichting Samenwerkingsverband Kunstzinnige Vorming Oost/Noord-West Veluwe. Deze Stichting, die geheel door de Provincie wordt gesubsidieerd, verzorgt sinds 1 januari 1987 de steunfunctie kunstzinnige vorming.

Deze steunfunctie behelst enerzijds bijscholing van leerkrachten, vrijwillige leiding, dirigenten, regisseurs e.d. en anderzijds de organisatie van professionele voorstellingen, uitvoeringen, concerten e.d. ten behoeve van het onderwijs, het sociaal-culturele werk en de amateuristische kunstbeoefening. Voor deze laatste bemiddelingstaak moeten de betrokken gemeenten een "eigen" budget ter beschikking stellen van de Regionale Stichting, die dan voor de daadwerkelijke organisatie zorg draagt. Ook de gemeente Apeldoorn stelt ten behoeve van het (Apeldoornse) onderwijs een dergelijk "receptief budget" ter beschikking. Daarnaast beheert de dienst Kunst en Cultuur zelf een klein budget voor receptieve vorming ten behoeve van het sociaal-culturele werk en de amateuristische kunstbeoefening; met behulp daarvan kunnen nieuwe initiatieven e.d. in de aanloopfase worden ondersteund.

In het onderstaande zal nu nader op 8 verschillende deelterreinen van het beleid, 8 verschillende disciplines worden ingegaan.

De doelstellingen op het gebied van theater zijn meerledig. Op de eerste plaats willen wij bevorderen dat de Apeldoornse bevolking in eigen stad kennis kan nemen van hoogwaardige, professionele theaterproducties. Daartoe dient sprake te zijn van een breed en gedifferentieerd programma-aanbod; in het bijzonder moet daarbij ook voldoende aandacht worden besteed aan het aanbod van producties die een vernieuwende betekenis hebben. Bovendien moet het bezoek aan dergelijke (experimentele) voorstellingen worden gestimuleerd.

Het beleid is niet alleen gericht op het bevorderen van een hoogwaardig aanbod van professioneel theater maar heel uitdrukkelijk ook op het ondersteunen en stimuleren van de amateuristische kunstbeoefening. Deze kan overigens juist een sterke stimulans zijn voor een klimaat waarbinnen ook het professionele theater-aanbod kan gedijen.

3.1 Theater (toneel, mime en cabaret)

Doelstellingen

Gemeentelijke bemoeienis

De gemeentelijke bemoeienis met de totstandkoming van professionele theaterproducties blijft strikt beperkt tot de voorwaardenscheppende sfeer. In concreto gaat het daarbij om de subsidiëring van de schouwburg Orpheus en om het beschikbaar stellen van een budget voor schoolvoorstellingen en dergelijke (budget receptieve vorming). Zeer incidenteel werden manifestaties, waarbij (ook) professionele theatermakers betrokken waren, gesubsidieerd in het kader van het evenementenbeleid.

Wat de amateuristische kunstbeoefening op het gebied van het theater betreft, deze wordt door de gemeente gesubsidieerd via de Doekom en via de Verordening Subsidiëring Kunstbeoefening door Amateurs in Verenigingsverband (VSKAV). Bovendien kent het cultureel jongerencentrum Gigant een workshop Theater. Tenslotte worden in het kader van het evenementenbeleid incidenteel amateuristische voorstellingen gesubsidieerd.

De gemeente kent een centraal theater-podium, zowel voor professionals als voor amateurs, dat voor dat doel specifiek wordt gesubsidieerd: de schouwburg Orpheus. Voor de plaatselijke amateurverenigingen is er een speciale reductieregeling voor het gebruik van de schouwburg. Naast Orpheus is er nog een beperkt aantal andere podia. In dit verband dient met name Gigant te worden genoemd, dat zich wil profileren als een centrum voor jongerencultuur. Overige podia, zoals verenigingsgebouwen, aula's en buurt- en dorpshuizen worden niet specifiek voor "theatrale" doeleinden gesubsidieerd en ze zijn daarvoor in feite ook onvoldoende toegerust.

Aandachtspunten en knelpunten

Kijkend naar de huidige gemeentelijke bemoeienis en gelet op de doelstellingen van het beleid doet zich onmiskenbaar een aantal aandachtspunten en knelpunten voor. Wat Orpheus betreft kan naar ons oordeel worden gesteld dat er in culturele en artistieke zin van een dreigende verschraving van het aanbod sprake is. Wij achten dat, in het licht van onze doelstellingen en uitgangspunten, een ontwikkeling die gekeerd moet worden. Een schouwburg heeft ontegenzeggelijk ook een cultureel-recreatieve functie; ze kan, ook door randvoorzieningen als café-restaurant en dergelijke, in dit opzicht zeker bijdragen aan de kwaliteit van het stedelijke leven. Waar het echter om de programmering als zodanig gaat, zijn wij van oordeel dat deze weer bovenal gedragen dient te (kunnen) worden door inhoudelijke overwegingen die betrekking hebben op cultureel belang en artistieke kwaliteit. Daarbij dient voldoende aandacht te worden besteed aan de programmering voor specifieke doelgroepen (programma-differentiatie) en aan vernieuwing en experiment. Een gerichte publiekswerving afgestemd op de verschillende doelgroepen is hierbij van het allergrootste belang.

In dit verband willen wij aantekenen dat een aantal factoren een in cultureel opzicht meer optimale programmering belemmert. Zo hebben de bezuinigingen, die disproportioneel op de activiteiten drukken, in toenemende mate aanleiding gegeven om risico's in de programmering te vermijden. Ook de groeiende noodzaak tot een "commerciële" exploitatie van het Orpheus-complex (congressen e.d.) zet de ruimte voor de artistieke programmering in sterke mate onder druk. Van andere orde is daarnaast nog de druk die uitgaat van het feit dat behoorlijk toegeruste podia voor de amateuristische kunstbeoefening ontbreken.

Andere knelpunten in Orpheus zijn voorts het ontbreken van specifieke personele capaciteit in de educatieve sfeer (voor een gerichte benadering van het onderwijs bijvoorbeeld) en het ontbreken van een echte en behoorlijk toegeruste "kleine zaal" voor specifieke (kleine, experimentele) voorstellingen. Een aandachtspunt met betrekking tot Orpheus is tenslotte nog de gekozen beheers- en bestuursstructuur; hierop zal in hoofdstuk 4.1 nog nader worden ingegaan.

Aandachtspunt voor wat het aanbod van professioneel theater betreft is verder de wijze van besteden van het budget receptieve vorming.

Naar ons oordeel moet het theater-aanbod voor het onderwijsveld, zowel qua inhoud als qua presentatie en begeleiding worden uitgebreid en verbeterd. Daarvoor is echter allereerst een betere integratie van dergelijke culturele activiteiten in het onderwijs noodzakelijk. Dit vraagt om een betere afstemming/overleg tussen alle betrokken partijen: gemeente, regionale stichting, schouwburg, onderwijsinstellingen.

Aandachtspunt met betrekking tot de kunstzinnige vorming op theatergebied is dat er, in vergelijking tot de muziek bijvoorbeeld, relatief weinig scholingsmogelijkheden, cursussen en dergelijke geboden worden. Wat de typische steunfunctie-activiteiten betreft is er een aanbod van de Regionale Stichting en van het Gelders Centrum voor Amateurtoneel. Verder worden, direct in de sfeer van de kunstzinnige vorming, activiteiten op theatergebied ontplooid door de Doekom; deze activiteiten zijn echter, als gevolg van de erg gebrekkige accommodatie, zeer beperkt.

De doelstellingen op het gebied van muziek en dans zijn eveneens meerledig. Enerzijds wordt beoogd een professioneel aanbod van hoge kwaliteit en van voldoende diversiteit te stimuleren.

Bovendien stellen wij ons ten doel om via muziekonderwijs door gekwalificeerde leerkrachten de muzikale ontwikkeling en de persoonlijke ontplooiing te bevorderen, per traditie overigens een gemeentelijke aangelegenheid. Uitdrukkelijke doelstelling van het beleid is tenslotte de bevordering van de amateuristische muziekbeoefening in verenigingsverband.

De gemeentelijke bemoeienis met de totstandkoming van professionele muziek- en dansproducties blijft, evenals op het gebied van het theater, beperkt tot de voorwaardenscheppende sfeer. Ook voor de professionele muziek en dans zijn primair de subsidiëring van Orpheus en het ter beschikking stellen van een budget voor schoolvoorstellingen van belang. Daarnaast worden incidenteel manifestaties gesubsidieerd in het kader van het evenementenbeleid (bijvoorbeeld Jazz in the Woods).

De subsidiëring van de Muziekschool is overigens wel van belang als indirecte ondersteuning van de beroepspraktijk van de professionele musici die als leerkracht aan deze instelling verbonden zijn; ook kan worden aangetekend dat de Muziekschool een vooropleiding verzorgt tot het conservatorium.

De amateuristische muziekbeoefening wordt door de gemeente gesubsidieerd via de reeds genoemde subsidieverordening VSKAV en daarnaast natuurlijk indirect ook via de subsidiëring van de Muziekschool.

Met dans- en balletscholen heeft de gemeente, anders dan met de Muziekschool, geen subsidierelatie. Wel kunnen amateuristische dans- en balletgroepen gesubsidieerd worden op titel van de VSKAV. In het kader van het evenementenbeleid worden incidenteel amateuristische manifestaties op het gebied van muziek en dans gesubsidieerd; daarnaast worden regelmatig een "dag voor de dans" en een "dag voor de muziek" georganiseerd die door de gemeente worden bekostigd.

De gemeente kent een aantal podia voor presentaties op het gebied van muziek en dans. De schouwburg wordt daartoe specifiek gesubsidieerd. Evenals op het gebied van het theater zijn er voor de plaatselijke amateurverenigingen speciale reductieregelingen voor het gebruik van de schouwburg. Wat de overige podia betreft zijn, naast kerken, verenigingsgebouwen en dergelijke, ook particuliere balletscholen en commerciële podia (horeca) van belang. Dergelijke podia worden niet, of niet specifiek voor dit doel, gesubsidieerd.

3.2 Muziek en Dans

Doelstellingen

Gemeentelijke bemoeienis

Aandachtspunten en knelpunten

Gelet op de doelstellingen van het beleid doen zich op het gebied van muziek en dans vragen en problemen voor met betrekking tot de produktie en met betrekking tot het aanbod.

Met betrekking tot de produktie kan worden volstaan met de vaststelling dat de gemeente Apeldoorn niet actief is waar het gaat om de stimulering van de scheppende kunst.

Belangrijk aandachtspunt wat het aanbod betreft is het feit dat het in toenemende mate problemen blijkt op te leveren om grote symfonische concerten en dergelijke naar Apeldoorn te krijgen.

Daarbij speelt, naast het autonome beleid van de betrokken orkesten en gezelschappen, de gebrekkige akoestische kwaliteit van de grote zaal in Orpheus een belangrijke rol.

Knelpunt is voorts het ontbreken van een kleinschalig danspodium; de kleine zaal in Orpheus is voor dans, alleen al in technisch opzicht, niet geschikt.

Aandachtspunt op het gebied van de kunstzinnige vorming is op de eerste plaats het goeddeels ontbreken van vormingsmogelijkheden, oefenruimten en podia specifiek voor de popmuziek; in dit opzicht is nog steeds sprake van een zekere dominantie van de klassieke muziekbeoefening. Voor een instelling als de Muziekschool blijkt het ook niet zonder meer mogelijk te zijn, gezien vaste formatie-bezettingen en dergelijke, voldoende flexibel in deze te opereren. Knelpunt voor de Muziekschool is voorts de zeer gebrekkige accommodatie alsmede het ontbreken van een adequate eigen podiumvoorziening.

Aandachtspunt van een geheel andere orde is de opmerkelijk geringe gemeentelijke betrokkenheid bij de dans, zeker vergeleken met de muziek; het onderricht is uitsluitend een zaak van particuliere dans- en balletscholen. Overigens zijn er ook op het gebied van de muziek steeds meer gekwalificeerde, particuliere privédocenten. Aandachtspunt in dit verband is het feit dat op deze ongesubsidieerde markt in toenemende mate deskundig prive-onderwijs wordt geboden tegen prijzen die met die van de gesubsidieerde Muziekschool kunnen concurreren.

3.3 Taal- en letterkunde

Doelstellingen

De doelstelling van het beleid is primair de bevordering van een gevarieerd aanbod van literaire manifestaties en activiteiten.

Daarnaast wordt beoogd de amateuristische literatuurbeoefening en de buitenschoolse literaire vorming te stimuleren.

Gemeentelijke bemoeienis

De gemeente heeft geen directe bemoeienis met de professionele taal- en letterkunde. Wel draagt de subsidiëring van de openbare bibliotheek en de schouwburg er toe bij dat de inwoners van Apeldoorn in aanraking (kunnen) komen met hoogwaardige literatuur. In de bibliotheek wordt overigens aandacht geschonken aan meerdere literaturen, waaronder die van culturele minderheden in Nederland.

Door een incidentele ondersteuning, in het verleden via het Centrum voor Kunstzinnige Vorming (CKV), kan het "literair café" van tijd tot tijd professionele auteurs uitnodigen en daarmee een confrontatie bieden met de actualiteit op literair gebied; voorts worden, gebruik makend van het budget receptieve vorming, schrijvers op scholen uitgenodigd. De gemeentelijke betrokkenheid bij de amateuristische literatuurbeoefening is marginaal. Vormingsactiviteiten op literair gebied vinden, althans buiten het reguliere onderwijs, nauwelijks plaats. Cultureel-literaire verenigingen, à la de Alliance Française, worden door de gemeente niet gesubsidieerd. Van de mogelijkheden die de subsidieverordening (VSKAV) zou kunnen bieden wordt tot dusverre geen gebruik gemaakt.

Apeldoorn kent een aantal podia die min of meer geschikt zijn voor literaire presentaties. Specifieke podia met een bepaalde continuïteit zijn de schouwburg, de bibliotheek, het literair café en het cultureel café. Incidentele activiteiten vinden voorts plaats in Gigant. De gemeente biedt geen steun aan literaire produkties en publikaties. Dergelijke produkties komen incidenteel wel via het commerciële circuit tot stand.

Aandachtspunt is vooral de zeer geringe omvang van het aanbod aan specifiek-literaire activiteiten en manifestaties in Apeldoorn.

Aandachtspunt is bovendien het nagenoeg ontbreken van buitenschoolse vormingsactiviteiten op literair gebied, alsmede het ontbreken van ondersteuning van de amateuristische literatuurbeoefening.

Knelpunt is tenslotte het ontbreken van instrumenten en middelen om literaire producties en publikaties (al dan niet in streektaal) mogelijk te maken dan wel te stimuleren.

Aandachtspunten en knelpunten.

Op het gebied van de beeldende kunst heeft de gemeentelijke overheid per traditie meer omvangrijke taken en verantwoordelijkheden; bovendien is de gemeente Apeldoorn direct zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van een deel van dat beleid. De beleidsdoelstellingen kunnen als volgt worden geformuleerd:

- het garanderen van een verantwoorde conservering, een goed beheer en een doelgerichte uitbouw van de gemeentelijke kunstcollecties;
- het (doen) presenteren en toegankelijk maken van, al dan niet in deze collecties aanwezige, beeldende kunst;
- het stimuleren van belangstelling voor en betrokkenheid bij de beeldende kunst, in het bijzonder ook bij de eigentijdse uitingen daarvan;
- het bevorderen van de amateuristische kunstbeoefening en de kunstzinnige vorming op het terrein van de beeldende disciplines;
- het stimuleren van een gunstig klimaat voor de productie van professionele beeldende kunst.

3.4 Beeldende kunst

Doelstellingen

Doordat de gemeente zelf uitvoerende taken heeft op het gebied van de beeldende kunst is van een meer omvangrijke bemoeienis sprake. Deze heeft betrekking op:

- het in stand houden van een museum voor moderne kunst;
- het in stand houden van een gemeentelijke Kunstuitleen;
- de uitvoering van percentage-regelingen en van regelingen met betrekking tot de stads- en wijkverfraaiing alsmede het aankoop- en opdrachtenbeleid in meer algemene zin.

Daarenboven was de gemeente tot en met 31 december 1986 belast met de uitvoering van de Beeldende Kunstenaars Regeling (BKR) en tot en met 30-06-1987 met de uitvoering van overgangsmaatregelen in verband met de opheffing van die regeling.

Gemeentelijke bemoeienis

Het Van Reekum Museum is een museum voor klassieke en eigentijdse moderne kunst. Het museum heeft twee hoofdfuncties:

- het verzamelen, conserveren en beheren van een collectie moderne beeldende kunst van hoog niveau;
- het presenteren en door middel van specifieke educatieve activiteiten toegankelijk maken van, al dan niet in de eigen collectie aanwezige, beeldende kunst.

In het collectiebeleid ligt het accent op het collectioneren van werken op papier (tekeningen, grafiek, fotografie). Op dit gebied is een kern-collectie opgebouwd die het museum een eigen plaats geeft ten opzichte van andere musea.

In het presentatiebeleid ligt het accent eveneens op het tonen van moderne en eigentijdse beeldende kunst, al dan niet in aansluiting op de eigen collectie. Daarnaast wordt in de presentaties met een zekere regelmaat ook aandacht besteed aan vormgeving en design. Ook wil het museum van tijd tot tijd specifieke aandacht besteden aan de presentatie van werk van in Apeldoorn en omgeving werkzame professionele kunstenaars.

Tenslotte moet nog worden opgemerkt dat vanuit het museum heel directe activiteiten worden ontplooid op het terrein van de kunstzinnige vorming. In dat kader worden vanuit het museum specifieke projecten opgezet en uitgevoerd. Deze educatieve projecten speelden zich tot dusverre vooral af buiten het museum (op scholen met name); op dit punt is recentelijk een koerswijziging ingezet die erop gericht is scholieren juist naar het museum te halen.

Van Reekum Museum

Kunstuitleen

Apeldoorn kent een Kunstuitleen die functioneert volgens het artotheekmodel. Dat wil zeggen dat kunstwerken kunnen worden geleend maar niet in eigendom verworven. De kunstuitleen ressorteert onder het Van Reekum Museum maar is qua ruimtelijke accommodatie ondergebracht in de Openbare Bibliotheek. De collectie van de kunstuitleen bestaat voor het grootste deel uit werken die via de BKR zijn verworven. De hoofdfunctie is het uitlenen van kunstwerken aan particulieren, instellingen en bedrijven. Daarnaast heeft de kunstuitleen een voorlichtende en educatieve taak en vervult zij ook een bescheiden tentoonstellings- en presentatiefunctie. Belangrijke voorwaarden voor de uitoefening van deze taken zijn een goede registratie en documentatie en een goed beheer van de collectie.

Stads- en wijkverfraaiing

In Apeldoorn is formeel nog steeds een plan/programma stads- en wijkverfraaiing van kracht. Dit plan voorziet in de uitvoering van beeldende kunst in de openbare ruimte. De realisering van dit plan stagneerde in de afgelopen jaren echter als gevolg van het ontbreken van de benodigde financiële middelen. In de vorige raadsperiode heeft de betrokken raadscommissie (OCJ) uitdrukkelijk om een evaluatie van de advies- en besluitvormingsprocedure gevraagd (zie daarvoor ook 4.6). Voor een bespreking van de aandachtspunten en knelpunten op dit gebied zie ook de paragrafen over omgevingsvormgeving (3.5) en over fondsen (4.4).

De gemeente is niet alleen betrokken bij de professionele beeldende kunst maar ook bij de amateuristische kunstbeoefening en de kunstzinnige vorming op dit terrein. Via de Doekom subsidieert de gemeente een cursorisch aanbod op het gebied van de beeldende vorming; op de museumprojecten werd reeds eerder gewezen. Amateuristische kunstbeoefening binnen groeperingen als de Pretentielozen, en (semi-)professionele kunstbeoefening binnen groeperingen als Split en De Bent kunnen in principe gesubsidieerd worden binnen het kader van de VSKAV. Ook worden via het evenementenfonds incidenteel grootschaliger manifestaties ondersteund.

Aandachtspunten en knelpunten

Een eerste algemeen aandachtspunt voor het beleid is de vormgeving van de relatie tussen gemeente/museum en plaatselijke kunstenaars. Ervaringen in den lande leren dat deze verhouding van nature vrijwel altijd elementen van spanning bevat. Deze spanning is op zichzelf zeker niet negatief maar vraagt wel om een zorgvuldige hanteling.

Aandachtspunt van de eerste orde is voorts de opheffing van de BKR. Als gevolg daarvan wordt ook de gemeente Apeldoorn geconfronteerd met de noodzaak een eigen "post-BKR-beleid" te ontwikkelen. Daarbij is het bijvoorbeeld de vraag of de gemeente bereid en in staat is de problemen waarmee de plaatselijke kunstenaars nu worden geconfronteerd op te lossen. Knelpunt in dit verband is zonder meer dat het, met name voor de langere termijn, nog onduidelijk is welk bedrag, onder welke voorwaarden, via de Provincie nu precies ter beschikking zal worden gesteld voor de uitvoering van het eigen gemeentelijke beleid op het gebied van de beeldende kunst.

Van Reekum Museum

Met betrekking tot het museum doet zich een aantal zeer duidelijke knelpunten voor:

- Door de zeer beperkte omvang van de formatie kunnen de normale taken van het museum nauwelijks met de noodzakelijk te achten diepgang worden uitgevoerd. Bovendien is het museum, als gevolg van de te krappe personeelsbezetting, waarmee ook weekend-diensten e.d. moeten worden uitgevoerd, structureel erg kwetsbaar in zijn functioneren.
- In het bijzonder bestaat er nog steeds een achterstand met betrekking tot de inhoudelijke beschrijving en de kunsthistorische documentatie van de collecties. Deze inhoudelijke achterstand kan, nu de achterstand in de registratie voor het grootste deel is ingelopen, slechts door inzet van gekwalificeerde kunsthistorische deskundigheid worden weggewerkt.

- c. Als gevolg van het zeer beperkte budget is het in feite nauwelijks nog mogelijk een aankoopbeleid te voeren, zeker in het licht van de stijgende prijzen. Het stoppen of ernstig verminderen van aankopen zal op termijn zonder twijfel leiden tot aantasting van de voorwaarden om bruiklenen/schenken te verwerven.
- d. Door de beperkte omvang van het budget staan in feite vooral de activiteitenposten onder druk, gezien het feit dat op de vaste lasten van het museum technisch niet verder te bezuinigen is. Als gevolg daarvan is het voor het museum een zeer moeilijke opgave een presentatie van niveau te blijven garanderen.
- e. Door het ontbreken van budgetten is het museum onvoldoende toegerust om te werken aan een noodzakelijke vergroting van het publiek; ook beschikt het onvoldoende over de mogelijkheden om actief externe fondsen te werven. Voor dergelijke activiteiten zijn professionele acties in de promotionele sfeer dringend noodzakelijk.
- f. Knelpunt is tenslotte de beperkte ruimtelijke accommodatie van het museum. Voor bezoek op nationale schaal, waarop een museum voor moderne kunst zich ook moet richten en waarop het voor een belangrijk deel is aangewezen, heeft het museum in ruimtelijk opzicht in feite te weinig te bieden om de reis naar Apeldoorn te rechtvaardigen. Het aantal tentoonstellingsruimten is in feite erg beperkt en bovendien ontbreekt het aan publieksvoorzieningen die eigenlijk als standaardvoorzieningen voor een museum moeten worden beschouwd: coffee-corner en dergelijke.

Met betrekking tot de kunstuitleen moet op de volgende aandachtspunten en knelpunten worden gewezen:

Kunstuitleen

- a. Door de verdwijning van de BKR wordt de instroom van kunstwerken voor de uitleencollectie abrupt beëindigd; bovendien wordt, door de sterke en op zichzelf verheugende groei van het aantal abonnementen, de bestaande collectie in snel tempo te beperkt.
- b. De huisvesting in de bibliotheek is te krap en overigens ook relatief duur (f 34.000,- voor 70 m²).
- c. De bezetting van de Kunstuitleen is te krap (1/2 fp voor de beheerder); bovendien is er geen ruimte (financieel en personeel) voor onderhouds- en aanverwante werkzaamheden en al helemaal niet voor het uitbouwen van de presentatie- en educatiefunctie.
- d. De organisatorische onderbrenging bij het Van Reekum Museum, die op zichzelf gewenst is, legt een extra druk op het museum.
- e. De, op zichzelf wenselijke, samenwerking met de Uitleen van de Stichting Beeldende Kunst (SBK) is tot dusverre niet van de grond gekomen.

Aandachtspunt op het terrein van de amateuristische beeldende kunst is op de eerste plaats het ontbreken van directe ondersteuning van de (verenigingen van) amateurs. Een zeer ernstig knelpunt op het gebied van de kunstzinnige vorming is de uitermate gebrekkige huisvesting en outillage van de Doekom; op andere belangrijke accommodatie-problemen (het ontbreken van ateliers) wordt in paragraaf 4.1 nog nader ingegaan.

3.5 Bouwkunst, omgevingsvormgeving en monumentenzorg

Doelstellingen

De doelstellingen op dit brede terrein zijn van sterk uiteenlopende aard maar ze hebben alle betrekking op het bevorderen en bewaken van de kwaliteit van de gebouwde omgeving enerzijds en het stimuleren van kennis van en respect en zorg voor die omgeving anderzijds. Deze doelstellingen zijn:

- Het actief stimuleren en zoveel mogelijk garanderen van de architectonische kwaliteiten van bouwwerken die door of in opdracht van de gemeente zelf worden gerealiseerd.
- Het bewaken van de architectonische kwaliteit van nieuwe bouwwerken die door derden binnen de gemeente worden opgericht.
- Het bevorderen van de visuele kwaliteiten van de ruimtelijke omgeving door een hoogwaardige stedenbouwkundige vormgeving en inrichting enerzijds en door het (doen) realiseren van toegepaste en monumentale kunst anderzijds.
- Het bevorderen en mogelijk maken van het behoud en waar nodig het herstel van bouwwerken en ruimtelijke structuren die omwille van hun historisch-monumentale karakter bewaard (ver-)dienen te worden;
- Het stimuleren van kennis van, betrokkenheid bij en zorg voor de omgeving en van kennis van en respect voor de daarin besloten artistieke, monumentale en historische waarden.

Gemeentelijke bemoeienis

De gemeente is zowel direct als indirect betrokken bij de realisering van bouwwerken en daarmee bij het bevorderen en bewaken van de architectonische kwaliteiten daarvan. In heel directe zin doordat de gemeente vaak zelf opdrachtgever en in een aantal gevallen zelfs de eigen architect en uitvoerder is. In indirecte zin doordat de gemeente voor realisering van nieuwe bouwwerken en voor meer ingrijpende verbouwingen bouwvergunningen, inclusief een welstandsgoedkeuring moet afgeven.

De gemeente speelt, zoals we al in paragraaf 3.4 hebben gezien, een heel directe rol waar het gaat om het (doen) realiseren van kunsttoepassingen in de openbare ruimte. Daarbij kan zowel gebruik gemaakt worden van de zgn. 1%-regeling als van het Fonds Stads- en Wijkverfraaiing. Waar het om de realisering van kunsttoepassingen gaat laat het gemeentebestuur zich adviseren door de Gemeentelijke Adviescommissie Beeldende Kunst (GABK). In de afgelopen jaren is in enkele experimenten getracht het ontwerp van kunsttoepassingen in de openbare ruimte te integreren in het stedenbouwkundige ontwerpproces. Deze experimenten moeten als mislukt worden beschouwd.

De gemeentelijke bemoeienis met de monumentenzorg krijgt primair gestalte op basis van de gemeentelijke monumentenverordening die op 11 mei 1985 voor de laatste maal werd gewijzigd. De bemoeienis richt zich op het behoud van panden die van (monumentale) cultuurhistorische waarde zijn. Daartoe is/wordt enerzijds een gemeentelijke monumentenlijst opgesteld; plaatsing op deze lijst biedt een zekere bescherming voor het desbetreffende pand. Anderzijds is er sinds 1 januari 1985, via het Stadsvernieuwingsfonds, een budget beschikbaar voor onderhoud en restauratie van gemeentelijke en rijksmonumenten en van karakteristieke of beeldbepalende panden die als zodanig in een bestemmingsplan zijn aangemerkt. Op 1 januari 1987 telde de gemeentelijke lijst 122 monumenten. Het restauratie- en onderhoudsbudget bedroeg in 1985 f 110.000,- en het werd in 1987 in het kader van de m.j.b. verruimd tot f 180.000,-. De gemeente heeft voorts recentelijk een aantal nieuwe taken gekregen als gevolg van de decentralisatie van het Rijksbeleid.

In dit kader is de gemeente sinds 1986 belast met de opstelling, de uitvoering en de bewaking van een meerjarenplan voor het onderhoud en de restauratie van de Rijksmonumenten binnen de gemeente en met de gehele voorlichting daaromtrent. Bovendien zijn nog meer nieuwe taken in het vooruitzicht gesteld (inventarisatie monumenten van jongere bouwkunst; controle-taken met betrekking tot uitvoering restauraties etc.). Voor alle taken de monumentenzorg en het monumentenbeleid betreffende laat het gemeentebestuur zich adviseren door een gemeentelijke monumentencommissie, waarin zowel de desbetreffende ambtelijke diensten als externe deskundigen en burgers vertegenwoordigd zijn.

Aandachtspunt met betrekking tot de bouwkunst is de wenselijkheid tot herbezinning op de procedures en met name ook de criteria met betrekking tot de inschakeling en keuze van architecten en ontwerpers. Juist waar de gemeente zelf opdrachtgever is, is het een belangrijke vraag hoe de kwaliteit kan worden opgevoerd. Waar de gemeente zelf bouwt, moet zij zich naar ons oordeel de vraag stellen wat zij met haar architectuur wil in een andere dan louter functionele zin. Naar ons oordeel dienen de overwegingen en daarvan af te leiden criteria op dit punt op korte termijn nader te worden uitgewerkt. Een ander belangrijk aandachtspunt is het gegeven dat vele particuliere opdrachtgevers/gebruikers weinig oog blijken te hebben voor (het belang van) architectonische kwaliteit. Knelpunt in deze is het beperkte en gebrekkige instrumentarium dat thans voorhanden is en dat vrijwel uitsluitend "correctief" werkt en te weinig anticiperend, stimulerend en "tegemoetkomend" is.

Knelpunt met betrekking tot de omgevingsvormgeving is het feit dat de budgetten dreigen te worden uitgeput doordat stortingen in het Fonds zijn stopgezet. Belangrijke aandachtspunten zijn voorts het functioneren van de GABK en van de adviesstructuur in het algemeen (zie 4.6), de gebrekkige/mislukte integratie van het ontwerp van kunsttoepassingen in het stedenbouwkundige ontwerpproces en tenslotte: het ontbreken van samenhang en eenheid (stijl) in de inrichting en meubilering van de openbare ruimte.

Ook op het gebied van de monumentenzorg is van een aantal knelpunten sprake. Op de eerste plaats is de ambtelijke formatie ontoereikend, met name ook gelet op de nieuwe taken die het gevolg zijn van de decentralisatie van het rijksbeleid. Een specifiek probleem is daarbij ook dat een inzichtelijke totaal-inventarisatie van wat in de gemeente Apeldoorn potentieel beschermenswaardig is ontbreekt. Voor een dergelijke totaal-inventarisatie, die houvast en richting zou kunnen geven, is geen capaciteit beschikbaar. Een belangrijk knelpunt is voorts dat het budget dat door het Rijk voor de rijksmonumenten ter beschikking wordt gesteld ten enenmale ontoereikend is. Aandachtspunt is het ontbreken van een noodfonds/reserve om beschermde panden die acuut bedreigd worden te verwerven en te restaureren.

Aandachtspunt in dit verband is het ontbreken van een particuliere monumentenzorgorganisatie in Apeldoorn. Een dergelijke organisatie zou zich, net als in andere steden, op de daadwerkelijke bescherming van monumenten kunnen richten (aankoop, restauratie, beheer, etc.). Aandachtspunt is ook de ontwikkeling van een monumentenbeleid dat niet alleen op behoud van panden is gericht maar uitdrukkelijk ook op het bevorderen van de kennis van, waardering voor en actieve omgang met dit culturele erfgoed (informatie, voorlichting, educatie).

Aandachtspunt, ook in het licht van het Beleidsplan 1986-1990, is tenslotte de noodzaak te komen tot een herbezinning op de criteria die in het kader van de monumentenzorg worden gehanteerd. Deze herbezinning is in gang gezet en de resultaten daarvan zullen op afzienbare termijn in een aparte notitie worden neergelegd.

Aandachtspunten en knelpunten

3.6 Fotografie, film en video

Doelstellingen

Alvorens de concrete beleidsdoelstellingen op dit gebied te formuleren moet worden aangetekend dat de grenzen tussen de hier genoemde disciplines en de beeldende kunst (soms) niet scherp te trekken zijn. Wij zijn van oordeel dat het niet zinvol is in dit kader hierover principiële uitspraken te doen en daarmee principiële discussies uit te lokken. Wij volstaan thans eenvoudig met de vaststelling dat sommige produkten van de fotografie, de video-techniek etc. nagenoeg algemeen beschouwd worden als behorend tot het specifieke domein van de beeldende kunst. Dit gezegd zijnde willen wij nu de doelstellingen op het gebied van de fotografie, de film en de video aldus formuleren:

De doelstellingen hebben betrekking op het aanbod en de productie van fotografie, film en video. Enerzijds wordt beoogd een aanbod van voldoende kwaliteit en diversiteit te stimuleren en om belangstelling voor kwalitatief hoogwaardige producties te bevorderen. Anderzijds is het beleid gericht op de ondersteuning van vormingsactiviteiten en van amateuristische kunstbeoefening op het gebied van fotografie, film en video.

Gemeentelijke bemoeienis

De gemeente heeft slechts een zeer beperkte bemoeienis met de professionele fotografie en de professionele film- en video. Door de subsidiëring van Gigant, waar het Filmhuis zijn domicilie heeft, is er van zeer indirecte bemoeienis sprake. Het Kinderfilmhuis, eveneens in Gigant, ontvangt voor de huur van kinderfilms een bijdrage uit het budget receptieve vorming. Uit dit receptieve budget wordt bovendien een beperkt aantal filmvoorstellingen op scholen bekostigd. Via het evenementenfonds tenslotte kunnen incidenteel grotere manifestaties worden gesteund.

Wat de amateuristische kunstbeoefening en de kunstzinnige vorming betreft kan worden opgemerkt dat de gemeente een cursorisch aanbod op audio-visueel gebied subsidieert via de Doekom. De plaatselijke verenigingen van amateurfotografen en amateurgineasten kunnen gebruik maken van de VSKAV.

Aandachtspunten en knelpunten

Aandachtspunt is vooral het afnemen van het aantal commerciële bioscopen alsmede de verschraving, in cultureel-artistiek opzicht van het programma dat zij te bieden hebben. Aandachtspunt is zeker ook de opmerkelijk geringe betrokkenheid van de gemeente, vergeleken met die bij meer klassieke kunstvormen.

Knelpunt is de zwakke structuur van het "alternatieve" circuit (Filmhuis, Filmclub). Het Filmhuis biedt in principe goede mogelijkheden voor een onafhankelijke programmering; het wordt echter tot dusverre niet door de gemeente gesteund. Tenslotte moet worden opgemerkt dat, waar het gaat om professionele audio-visuele kunst, zeker ook gekeken moet worden naar de specifieke mogelijkheden en faciliteiten die het Van Reekum Museum in potentie te bieden heeft en die thans, in verband met capaciteitsgebrek, te weinig worden benut.

Aandachtspunt op audio-visueel gebied is dat tot dusverre niet beleidsmatig gereageerd wordt op de explosieve ontwikkeling van de (actieve en passieve) video-cultuur. Belangrijk knelpunt op het gebied van de kunstzinnige vorming is tenslotte de zeer gebrekkige accommodatie en technische uitrusting.

3.7 Historie

Doelstellingen

Beleidsdoelstelling is primair het behoud van het historisch waardevolle erfgoed van, in het bijzonder, stad en regio; daarnaast gaat het om de stimulering van de kennis van en betrokkenheid bij het (eigen) verleden. Het beleid is voorts uitdrukkelijk gericht op de bevordering van het professionele historische onderzoek en van de amateuristische geschiedbeoefening, beide ook met betrekking tot de archeologie. Kerndoelstelling is kortom het levend houden van de geschiedenis als het "geheugen van de samenleving".

Doordat de gemeente zelf een uitvoerende taak heeft met betrekking tot de professionele geschiedbeoefening is de gemeentelijke bemoeienis tamelijk omvangrijk. Ze betreft:

- a. het in stand houden van een historisch museum;
- b. het in stand houden van een gemeente-archief.

Het historisch museum heeft drie hoofdtaken: het vormen en beheren van een historische collectie; het wetenschappelijk onderzoek naar de geschiedenis van stad en regio in het bijzonder, maar zeker niet uitsluitend, ten behoeve van de collectionering en van de presentaties in het museum; het presenteren en toegankelijk maken van de collectie en van andere tentoonstellingen.

De collectie van het museum is voor een deel in bruikleen van de historische vereniging Felua. Sinds 1980 is deze collectie uitgebreid met materiaal dat betrekking heeft op de sociaal-economische geschiedenis vanaf ca. 1870 en met textiel. Daarnaast is de collectie uitgebreid met huishoudelijke gebruiksvoorwerpen en met historieprenten en politieke spotprenten.

Het wetenschappelijk onderzoek, de tweede hoofdtaak van het museum, is in het bijzonder gericht op de sociaal-economische geschiedenis van de regio. De capaciteit voor onderzoek is echter zeer beperkt; het onderzoek dat desalniettemin wordt verricht moet voor het overgrote deel buiten en naast de reguliere werkzaamheden in het museum plaatsvinden.

Wat de presentaties betreft moet onderscheid gemaakt worden tussen "eigen" tentoonstellingen die, ook qua onderzoek, door en onder verantwoordelijkheid van het museum zelf worden geproduceerd en tentoonstellingen die van anderen worden overgenomen. In de tentoonstellingsprogrammering wordt gestreefd naar een zo groot mogelijke verscheidenheid om zoveel mogelijk doelgroepen te bereiken.

Het museum richt zich heel uitdrukkelijk ook op het onderwijs; zo wordt bij de tentoonstellingen specifiek lesmateriaal samengesteld. Het basisonderwijs in Apeldoorn wordt voor ca. 30% bereikt, het voortgezet onderwijs voor ca. 50%. Landelijk is een zekere reputatie opgebouwd met goed onderbouwde en goed verzorgde tentoonstellingen op het gebied van de sociaal-economische geschiedenis. Een betrekkelijk recent voorbeeld van een dergelijke tentoonstelling is de productie met betrekking tot de dienstboden: "Kaatje ben je boven?".

De taak van het gemeente-archief wordt voor een belangrijk deel wettelijk opgedragen en gestructureerd door de Archiefwet. De taak behelst het opbouwen, bewaren en beheren van gemeentelijke archieven, het toegankelijk maken en houden van die archieven, het verschaffen van informatie en het ter beschikking stellen van archiefbescheiden, het adviseren over vernietiging, vervreemding, overbrenging en openbaarmaking van archiefstukken.

Het archief heeft een eigen - en ook specifiek gereguleerde - plaats binnen de gemeentelijke organisatie. Om deze reden wordt in deze beleidsnota thans niet verder in inhoudelijke zin op het archief ingegaan. Ter afsluiting zij nog wel opgemerkt dat nadere bezinning op de concrete vormgeving van plaats en taak van het gemeente-archief wenselijk zal zijn. Daarbij moet óók gestreefd worden naar een structurering en intensivering van de samenwerking tussen het archief en het historisch museum.

Amateuristische geschiedbeoefening vindt plaats zowel individueel als in school- en verenigingsverband (Felua, De Marke). De gemeentelijke bemoeienis en ondersteuning hiervan is heel beperkt en indirect. Ze krijgt gestalte in hulp en begeleiding door het gemeentelijke historische museum dat, het zij terzijde opgemerkt, hieraan, omwille van het belang van de zaak, veel tijd en energie besteedt. Dit legt overigens wel een aanzienlijk beslag op de toch al beperkte capaciteit.

Er is geen subsidieregeling specifiek voor de amateuristische geschiedbeoefening analoog aan de VSKAV. Tussen het museum en de vereniging Felua bestaat een nauwe samenwerking; het museum is vertegenwoordigd in het bestuur van de vereniging

Gemeentelijke bemoeienis

Museum Marialust

Gemeente-archief

Aandachtspunten en knelpunten

en in de redactie van het Bulletin Felua. Ook vinden onder auspiciën van Felua cursussen en lezingen plaats, waarvoor het museum een docent levert.

Met betrekking tot de professionele geschiedbeoefening moet op een aantal serieuze aandachtspunten worden gewezen:

- a. Er is zonder meer sprake van een achterstandssituatie ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. Opmerkelijk is vooral dat een omvattende studie van de stadsgeschiedenis als geheel nog ontbreekt.
- b. Aandachtspunt is voorts het ontbreken van capaciteit voor professioneel archeologisch onderzoek.
- c. Aandachtspunt is tenslotte het feit dat daadwerkelijke samenwerking tussen museum en archief tot dusverre niet in enige omvang van de grond is gekomen.

Museum Marialust

In het functioneren van het museum doet zich een aantal ernstige knelpunten voor:

- a. Door de beperktheid van formatie en budget kan de achterstand bij de systematische registratie en beschrijving van de collectie niet worden ingelopen; daarnaast ontbreekt het aan mogelijkheden voor substantieel onderzoek van enige omvang.
- b. Als gevolg van de beperktheid van het budget blijven de activiteiten zowel binnen als buiten het museum noodzakelijk te beperkt. Dit geldt bijvoorbeeld voor het aantal tentoonstellingen, het aantal specifieke projecten voor het onderwijs, de aard en omvang van de publieksbegeleiding etc.
- c. Door de beperktheid van het budget ontbreekt het het museum aan mogelijkheden om met de eigen inhoudelijke kwaliteiten in voldoende mate aan de weg te timmeren (publiciteit, publiekswerving).
- d. Het belangrijkste knelpunt is de ruimtelijke beperktheid van het museum. Het ontbreekt met name aan ruimte voor het houden van wisseltentoonstellingen, die naast de zogenaamde "vaste" opstelling worden ingericht. Dergelijke wisseltentoonstellingen zijn absoluut noodzakelijk om de blijvende attractiviteit van een museum te kunnen waarborgen. Ook moet worden gezegd dat het gebouw door zijn excentrische ligging en uitwendige aankleding niet bepaald laagdrempelig en publieksvriendelijk is.

Amateuristische geschiedbeoefening

Aandachtspunt is het ontbreken van directe ondersteuning van de amateuristische geschiedbeoefening. Daarbij kan worden gedacht aan het ontbreken van budgetten voor het ondersteunen van exposities buiten Marialust en voor het mogelijk maken van publicaties over de geschiedenis van stad en streek.

3.8 Media

Doelstellingen

De beleidsdoelstellingen op het gebied van de media zijn van sterk uiteenlopende aard. De algemene doelstellingen zijn het bevorderen van een optimale overdracht van alle voor de bevolking van belang zijnde informatie, het stimuleren van een divers aanbod van informatie en het waarborgen van de toegankelijkheid van openbare informatie-/databestanden.

Deze beleidsdoelstellingen worden gerealiseerd door de gemeentelijke betrokkenheid bij de bibliotheek, de Centrale Antenne Inrichting en de lokale radio en televisie.

Gemeentelijke bemoeienis

De gemeentelijke bemoeienis met de openbare bibliotheek wordt sterk gestructureerd door Rijksregelgeving. De Welzijnswet (artikel 2a) verstaat onder een openbare bibliotheek: "een voor ieder bestemde en toegankelijke bibliotheek die met toepassing van deze wet in overwegende mate door het Rijk, een provincie of een gemeente wordt bekostigd dan wel in stand gehouden".

De openbare bibliotheek beschikt over een uitgebreide collectie boeken, tijdschriften, audio-visuele informatiedragers en binnen afzienbare tijd ook over gedigitaliseerde informatiebestanden (databanken).

Ongeveer 60% van de Apeldoornse bevolking maakt op enigerlei wijze gebruik van de bibliotheekvoorzieningen. De bibliotheek is dan ook in feite een eerste-lijns-voorziening. Naast het direct verstrekken van informatie en het uitlenen van informatiedragers

ondersteunt de bibliotheek een groot aantal andere instellingen op het gebied van de informatievoorziening.

Het Beleidsplan 1986-1990 ziet de openbare bibliotheek als een basisvoorziening, een informatiecentrum voor de gehele bevolking.

Verder wordt geformuleerd dat het beleid gericht zal zijn op een verbreding van het informatie-aanbod, in het kader van de maatschappelijke en technologische ontwikkelingen. Bij de ontwikkeling van het beleid zal verder rekening worden gehouden met de behoeften van onderwijs en educatie, sociaal-cultureel werk en bedrijfsleven. Tevens zal, aldus het Beleidsplan, aandacht geschonken worden aan de wisselwerking met andere informatiedragers in de gemeente.

De gemeente exploiteert zelf een Centrale Antenne Inrichting (CAI); ze is daartoe op grond van de Telegraaf- en Telefoonwet door de Minister gemachtigd. De CAI geeft uitsluitend programma's door die door de omroepen worden aangeboden.

Het stedelijk gebied is praktisch geheel bekabeld (ca. 45.000 aansluitingen). Er is een begin gemaakt met de aansluiting van de dorpen in de gemeente. Omdat de CAI een kostendekkende exploitatie kent zal een verdere aansluiting slechts afhankelijk van de financiële mogelijkheden kunnen plaatsvinden.

Het gemeentebestuur laat zich over CAI-zaken adviseren door een vaste commissie bestaande uit de vertegenwoordigers van de diverse maatschappelijke organisaties en van de betrokken ambtelijke diensten.

In Apeldoorn zijn twee lokale omroepen werkzaam: de Stichting Omroep Apeldoorn (SOA) en de Stichting De Zonnegolf. De SOA heeft van de gemeente een startsubsidie ontvangen voor het, tegen een kostendekkende exploitatie, ontwikkelen van lokale radio. Tevens heeft dezelfde Stichting voor 1987 een subsidie ontvangen voor experimentele televisie-uitzendingen. Omdat de lokale omroep, ingevolge de omroepwet, geen reclame-inkomsten mag verwerven blijkt voor de exploitatie een structurele gemeentelijke bijdrage noodzakelijk te zijn.

De Stichting De Zonnegolf verzorgt de plaatselijke ziekenomroep.

De activiteiten richten zich voor een deel op de zieken, gehandicapten en bejaarden in de zogenaamde zorg-instellingen (intra-muraal) en voor een deel op thuiswonenden.

De ziekenomroep ontvangt van de gemeente een structureel subsidie.

De overige inkomsten komen van sponsors en donateurs.

Na invoering van de Welzijnswet zal de bibliotheek moeten overgaan tot het afdragen van leenvergoedingen aan het rijk, die ten goede komen aan de auteurs. Voor de Apeldoornse bibliotheek zal het hierbij gaan om een bedrag van naar schatting f 60.000,- per jaar. Tegenover deze lastenverzwaring staat (vooralsnog) geen hoger gemeentelijk subsidie.

Een ander duidelijk knelpunt is de omvang van de formatie; op basis van de rijksnormen en vergeleken met andere openbare bibliotheken in gemeenten met meer dan 100.000 inwoners is deze rond 17 formatieplaatsen te laag. Zonder extra personele middelen zal het service-niveau dan ook aanzienlijk verminderd moeten worden.

Aandachtspunt is verder de spreiding van de bibliotheekvoorzieningen. Daarbij moet bedacht worden dat de Apeldoornse bibliotheek een zeer uitgestrekt werkgebied moet bestrijken.

Wanneer de gangbare spreidingsnormen in acht zouden worden genomen zou niet met het gebruik van bibliotheekbussen kunnen worden volstaan maar zouden er bibliotheekvoorzieningen in Ugchelen en Beekbergen gerealiseerd moeten worden. Het ontbreken daarvan veroorzaakt, gelet op de grote afstanden, voor bepaalde categorieën uit de bevolking (kinderen, bejaarden) een grote barrière. Tot dusverre zijn de bedoelde dependances niet gerealiseerd in verband met het ontbreken van de benodigde financiële middelen.

Aandachtspunten en knelpunten

Een centraal aandachtspunt is verder de snelle ontwikkeling van de informatie-technologie. Deze ontwikkeling zal tal van (potentiële) nieuwe taken voor de bibliotheek in het vizier brengen waarvoor de capaciteit op dit moment nog ontbreekt.

Bovendien brengt deze ontwikkeling de dringende noodzaak met zich mee tot permanente bezinning op (de ontwikkeling van) het bibliotheek-beleid, zowel in de bibliotheek zelf als in de ambtelijke dienst. Vastgesteld moet worden dat ook daarvoor de capaciteit in feite niet of nauwelijks voorhanden is.

Een laatste aandachtspunt met betrekking tot de bibliotheek zijn de nieuwe taken die, ingevolge de Welzijnswet, aan de bibliotheek worden opgedragen. Hierbij gaat het met name om de verplichting deel te nemen aan lokale en provinciale informatie-netwerken. Deze ontwikkeling, die naar verwachting ook aanzienlijke capaciteit zal vragen, staat nog in de kinderschoenen.

Ook met betrekking tot de Centrale Antenne Inrichting (CAI) is sprake van een aantal duidelijke aandachtspunten en knelpunten. Deze worden veroorzaakt door

- a. technische ontwikkelingen (kabel/apparatuur)
- b. ontwikkelingen met betrekking tot het zenderaanbod (ideeel-commercieel/nationaal-internationaal etc.)
- c. bestuurlijk-organisatorische ontwikkelingen op nationaal niveau.

De genoemde ontwikkelingen voltrekken zich zeer snel en ze zijn ook anderszins te complex en te specifiek voor een gedetailleerde behandeling in deze nota. Dergelijke ontwikkelingen die van groot belang zijn voor de ontwikkeling van het lokale mediabeleid zullen afzonderlijk in kaart moeten worden gebracht en geanalyseerd.

Daarbij moet worden aangetekend dat voor samenhangende beleidsontwikkeling, waarbij zowel de technische en financiële als de inhoudelijke aspecten in samenhang worden gezien, geen specifieke ambtelijke capaciteit beschikbaar is (gesteld).

Knelpunt met betrekking tot de lokale omroepen is dat zij door onvoldoende financiële middelen niet goed van de grond kunnen komen. De grondoorzaak is het reclameverbod ingevolge de Mediawet. Als gevolg daarvan moeten de omroepen voor hun in feite professionele werkzaamheden steunen op vrijwilligers.

Ook de ziekenomroep, De Zonnegolf, heeft te maken met afnemende inkomsten. Omdat de exploitatie van een eigen, zelfstandige studio als gevolg daarvan problemen oplevert, wordt thans gezocht naar een lokatie in een ziekenhuis.

Belangrijk algemeen aandachtspunt tenslotte, waarop al in het bovenstaande werd gewezen is de noodzaak van een samenhangend beleid, waarbij inhoudelijke wenselijkheden ook in relatie tot (nieuwe) technische mogelijkheden en onmogelijkheden worden gezien.

4. Instrumentele aspecten

Na de discipline-gewijze presentatie die in het voorafgaande hoofdstuk werd geboden zal nu op een aantal instrumentele aspecten van het kunst- en cultuurbeleid in Apeldoorn worden ingegaan. De nu volgende presentatie, die direct op aandachtspunten en knelpunten zal worden toegespitst, biedt tevens een samenvatting van de opmerkingen over instrumentele aspecten die reeds eerder in de marge moesten worden gemaakt.

Ten aanzien van de accommodaties voor kunst en cultuur kunnen vraagtekens en kanttekeningen worden geplaatst bij de kwantiteit en de spreiding, bij het beheer en de beheersvormen en bij de kwaliteit van die accommodaties. Op al de genoemde gebieden doen zich belangrijke aandachtspunten en knelpunten voor.

Met betrekking tot de kwantiteit en spreiding van accommodaties doet zich een aantal onmiskenbare aandachtspunten en knelpunten voor.

Op de eerste plaats kan worden vastgesteld dat in Apeldoorn een voorziening voor kleinschalige en experimentele theater-, literatuur- en dansproducties ontbreekt (vestzaktheater), evenals een specifiek podium voor amateurgezelschappen die niet altijd de professionele en kostbare installaties van de schouwburg nodig hebben. Het ontbreken van de genoemde accommodaties betekent enerzijds dat in Apeldoorn dergelijke producties niet of in onvoldoende mate kunnen worden aangeboden; het betekent anderzijds dat de schouwburg onder te grote druk staat in haar eigen programmering. Op de tweede plaats is het opmerkelijk dat in Apeldoorn een muziekzaal ontbreekt, die specifiek geschikt is, met name in akoestisch opzicht, voor grotere (symfonische) concerten, opera, popconcerten en dergelijke.

Op de derde plaats kan geconstateerd worden dat in Apeldoorn openbare expositiemogelijkheden buiten het Van Reekum Museum vrijwel ontbreken, zowel voor professionals als voor amateurs op het gebied van de beeldende kunsten. Dit leidt tot een onaanvaardbaar grote druk op de artistieke programmering van het museum. Wat de beeldende kunsten betreft moet voorts geconstateerd worden dat specifieke atelier-voorzieningen, werkplaatsen en dergelijke geheel ontbreken.

Op de vierde plaats is een belangrijk aandachtspunt de al lange tijd stagnerende spreiding van de bibliotheekvoorzieningen; daarbij kan met name gedacht worden aan het ontbreken van filialen te Ugchelen en Beekbergen. Op het gebied van de media kan voorts nog gewezen worden op de gebrekkige - en voor de toekomst zonder meer onvoldoende te achten - voorzieningen voor de lokale omroep(en).

Op de vijfde plaats tenslotte moet gewezen worden op de, ook in kwantitatief opzicht, zeer beperkte accommodaties op het gebied van de kunstzinnige vorming (oefenruimten voor muziek en theater, specifieke ruimte voor film en video etc.).

Wat beheersvorm (èn bestuursvorm) betreft is de structuur van het Cultureel Centrum Orpheus weliswaar historisch verklaarbaar maar in het huidige denken over gemeentelijk management desalniettemin opmerkelijk. In dit verband moet op de eerste plaats gewezen worden op de naar ons oordeel minder efficiënte wijze waarop de gemeentelijke betrokkenheid gestructureerd is en op de gecompliceerdheid van de processen en procedures waarin die betrokkenheid gestalte krijgt.

Op de tweede plaats moet gewezen worden op het feit dat het Orpheus-complex niet alleen een schouwburg maar tevens een congrescentrum is. Het beleid is tot dusverre steeds geweest de commerciële exploitatie van die congresfunctie te stimuleren om uit de revenuen daarvan mede de schouwburgfunctie te kunnen bekostigen. Welnu: belangrijk aandachtspunt is naar ons oordeel de vraag hoe de beide takken van de exploitatie van het totale Orpheus-complex zich in bedrijfseconomische zin precies ten opzichte van elkaar verhouden, c.q. zouden moeten verhouden.

Wat beheersaspecten betreft moet verder gewezen worden op de mogelijkheden van en de toenemende noodzaak tot samenwerking tussen uiteenlopende soorten accommodaties. Het moge duidelijk zijn dat een aantal accommodaties ontbreekt maar het is

4.1 Accommodaties

evenzeer duidelijk dat waar weinig is, het wél aanwezige optimaal moet worden gebruikt. In dit verband moet gewezen worden op de stimulerende en initiërende rol die particuliere organisaties en instellingen kunnen spelen. Een voorbeeld daarvan is de Stichting Kerkconcerten (Apeldoorn Klassiek), die zich ten doel stelt in een viertal daartoe geschikte kerkgebouwen klassieke muziekuitvoeringen te organiseren.

In kwalitatief opzicht is van een aantal zeer ernstige knelpunten sprake. Op de eerste plaats moet gewezen worden op de naar ons oordeel absoluut ontoereikende huisvesting van de instellingen voor kunstzinnige vorming (de Muziekschool en de Doekom). Deze huisvesting is niet alleen in kwalitatief opzicht ver beneden de maat maar bovendien wordt door de gescheiden huisvesting de door de gemeente noodzakelijk geachte inhoudelijke samenwerking aanzienlijk bemoeilijkt.

Een kwalitatief knelpunt is verder de accommodatie van Marialust. Het museumgebouw is voor de "vaste" opstelling van de collectie weliswaar geschikt maar is in feite volkomen ontoereikend om wisseltentoonstellingen, die voor het functioneren van het museum onmisbaar zijn, in te richten.

Kwalitatieve knelpunten zijn verder de veel te beperkte, maar overigens hoogwaardige, huisvesting van de Kunsttuin in het gebouw van de Openbare Bibliotheek en de ruimtelijke beperktheid van het Van Reekum Museum.

Aandachtspunt in algemene zin is tenslotte de dislokatie van een aantal accommodaties/activiteiten. Op inhoudelijke gronden zou het namelijk beter zijn indien deze activiteiten in elkaars nabijheid gehuisvest/gesitueerd zouden zijn. Als voorbeeld:

- museum Marialust nabij het gemeente-archief;
- de muziekschool nabij de Doekom;
- Marialust nabij het Van Reekum Museum.

4.2 Subsidies

Kenmerkend voor het beleidsterrein Kunst en Cultuur is dat een groot deel van de activiteiten wordt uitgevoerd door particuliere instellingen, waarbij de gemeente dan als subsidiënt betrokken is. De bezinning op het subsidiestelsel die in breder gemeentelijk verband gaande is, is daarom ook voor het veld van kunst en cultuur zonder meer noodzakelijk.

In het Welzijnsplan 1985-1988 is reeds besloten te komen tot herziening van het subsidiestelsel. Daarbij zijn de volgende criteria en uitgangspunten geformuleerd:

- accentverlegging van instellingsgerichte subsidiëring naar doelgerichte subsidiëring;
- flexibilisering en tijdelijkheid (stimuleringssubsidies, experimenteursubsidies e.d.);
- vermindering van koppelsubsidies;
- zoveel mogelijk vermindering van tekort-subsidies;
- toepassing van gedifferentieerde subsidietechnieken; toegesneden subsidiëring gericht op het doel van de te subsidiëren activiteiten;
- regeling eigen bijdrage gebruikers (zie ook 4.3).

Wij zijn van oordeel dat aan een integrale herziening van het subsidiestelsel, waarop nog in intersectoraal verband wordt gestudeerd, allereerst een inzicht in de gehanteerde subsidiemotieven ten grondslag dient te liggen. Een belangrijk aandachtspunt is dan ook dat een dergelijke motivering lang niet altijd geëxpliciteerd is en dat systematisch overzicht in deze ontbreekt.

Wel kan worden aangetekend dat inmiddels op onderdelen reeds concrete deelstappen in de uitgezette richting zijn gezet: de introductie van kengetallen in de Beleidsbegroting 1988, het in het kader van de m.j.b. 1988-1991 door b. en w. genomen besluit subsidies voortaan in principe voor een bepaalde periode (vier of vijf jaar bijvoorbeeld) toe te kennen, waarna heroverweging/herwaardering kan plaatsvinden.

Een ander belangrijk aandachtspunt in dit verband is de dringende noodzaak een samenhangend beleid te ontwikkelen met betrekking tot sponsoring. Op dit gebied is van snelle ontwikkelingen sprake. Het is dan ook noodzakelijk op korte termijn standpunten te bepalen, in relatie tot de principes en grondslagen van het subsidiebeleid. Overigens

zij nog aangetekend dat het subsidiebeleid ook een nauwe samenhang vertoont, althans moet vertonen, met het tarievenbeleid (zie ook 4.3).

Tenslotte kan worden opgemerkt dat de reeds eerder aangekondigde evaluatie van de Verordening Subsidiëring Amateuristische kunstbeoefening in Verenigingsverband (VSKAV) thans vrijwel is voltooid. Deze evaluatie geeft ons aanleiding op korte termijn een nieuwe aanpak te willen voorstellen. Hier volstaan wij met de opmerking dat wij met deze nieuwe aanpak onder meer een vereenvoudiging en bekorting van de procedures en een verbreding van het bereik van de regeling beogen.

Ook in het denken over tarieven als beleidsinstrument is duidelijk van ontwikkeling sprake. Daarbij doen zich, ook op het terrein van Kunst en Cultuur, belangrijke vragen en aandachtspunten voor.

Aandachtspunt is niet eens zozeer dat een samenhang in de verschillende tariefstelsels zou ontbreken, aangezien daartoe nog goede gronden aanwezig zouden kunnen zijn. Aandachtspunt is veeleer dat een bewuste onderbouwing en motivering van de gehanteerde stelsels lijkt te ontbreken. Naar ons oordeel is dan ook nadere studie nodig naar de verschillende methoden en technieken die op het gebied van de tarifiering kunnen worden gehanteerd. In het bijzonder gaat het daarbij om de volgende aandachtspunten:

- Hoe kan een zekere flexibiliteit in de tarifiering worden bereikt?
- Hoe kan vorm gegeven worden aan een zekere autonomie voor instellingen die deze in staat moet stellen hun tarieven optimaal af te stemmen op het produkt, op de gelegenheid, op de beoogde doelgroep(en) etc.?
- Hoe kunnen drempels tot deelname aan kunst en cultuur, die beleidsmatig ongewenst zijn, door middel van een tarievenbeleid worden voorkomen of geslecht?
- In welke mate moet er sprake zijn van differentiatie van tarieven voor verschillende (categoriale) doelgroepen?

Onze centrale overweging is dat aan tariefstellingen een bewust beleid ten grondslag moet liggen. De daadwerkelijk gehanteerde tarieven moeten in relatie staan tot de kosten die met de inning ervan zijn gemoeid etc. Wij zullen op korte termijn nadere voorstellen doen, in samenhang met de ontwikkeling van het denken over subsidiëring, met betrekking tot de tariefstellingen zoals die binnen de gemeentelijke instellingen worden gehanteerd en met betrekking tot het beleid dat wij op dit punt ten opzichte van de gesubsidieerde instellingen willen voeren.

Specifiek aandachtspunt is tenslotte de wijze van uitgifte van het Cultureel Jongeren Paspoort enerzijds en de bepaling van de faciliteiten die het CJP biedt anderzijds. Voor zover hierover geen landelijke afspraken in Federatie-verband worden gemaakt en de gemeente een eigen handelingsruimte heeft is periodieke hernieuwing, c.q. herziening van afspraken met plaatselijke instellingen noodzakelijk.

Voor de uitvoering van het beleid op het gebied van Kunst en Cultuur zijn met name de volgende fondsen van belang:

- a. het Fonds Kunstaankopen;
- b. het Fonds Stads- en Wijkverfraaiing;
- c. het Fonds voor sociaal-culturele evenementen;
- d. het Fonds voor sociaal-culturele en recreatieve doeleinden.

Hierbij moet worden opgemerkt dat in het kader van de behandeling van de m.j.b. 1985-1988 is besloten te onderzoeken of het wenselijk is de genoemde fondsen samen te voegen tot één nieuw fonds.

Daarnaast is in het kader van de m.j.b. 1987-1990 besloten een nieuw fonds in te stellen waarin de bestaande fondsen "zo mogelijk" zouden moeten opgaan. Voor dat nieuwe fonds, dat voorlopig "Welzijnszaken" werd gedoopt en dat vooralsnog geparkeerd

4.3 Tarieven

4.4 Fondsen

werd bij de Stafdienst Financiën, zouden nog nadere doelstellingen en criteria moeten worden geformuleerd.

Welnu, een inhoudelijke bezinning op de ontwikkeling van het kunst- en cultuurbeleid brengt met betrekking tot de fondsen de volgende aandachtspunten en knelpunten aan het licht.

Aandachtspunt is inderdaad primair de identiteit van de verschillende fondsen. Aan ieder fonds moet een duidelijke eigen doelstelling ten grondslag liggen en het beheer ervan moet volkomen duidelijk geregeld zijn. In dat licht bezien is het zonder meer ongewenst fondsen die gericht zijn op de subsidiëring van evenementen, op het aankopen van kunstwerken en op het realiseren van kunsttoepassingen in de openbare ruimte samen te voegen. De genoemde doelen zijn immers volstrekt verschillend.

Het kunnen beschikken over bepaalde fondsen moet meer zijn dan een gegroeide traditie; het gebruik van fondsen moet gebaseerd zijn op structurele aanleidingen op het desbetreffende beleidsterrein.

Voor het veld van Kunst en Cultuur is er op inhoudelijke gronden alle aanleiding voor het bestaan van een drietal heel verschillende fondsen:

- een algemeen "Cultuurfonds" om bijzondere en eenmalige culturele evenementen en manifestaties te kunnen ondersteunen en om experimenten, publikaties en dergelijke mogelijk te maken (eenmalige ondersteunings-, stimulerings- en experimenteersubsidies);
- een "Aankoopfonds" voor buitengewone aankopen van kunstvoorwerpen en van historische objecten als aanvulling op het aanwezige gemeentelijke bezit al of niet ten behoeve van de collectie van de gemeentelijke musea;
- een "Fonds Kunsttoepassingen" voor de realisering van monumentale en toegepaste kunst in het kader van de stads- en wijkverfraaiing.

Het zal noodzakelijk zijn de bestaande fondsen en het reeds ingestelde nieuwe fonds Welzijnszaken heel duidelijk te omschrijven en ten opzichte van elkaar af te bakenen, zowel qua doelstellingen en bereik als qua beheer. Algemeen omschreven en vaag begrensde fondsen ("Welzijnszaken") zijn voor het kunst- en cultuurbeleid niet zinvol; ze zullen slechts tot onduidelijkheden en verwarring leiden.

Belangrijk aandachtspunt is tenslotte de voeding en de wijze van beheren van de verschillende bestaande fondsen:

- Stortingen in het Fonds Stads- en Wijkverfraaiing vinden niet meer plaats; daardoor zal het Fonds op korte termijn uitgeput zijn. Verder is de thans vigerende omschrijving van het Fonds, zeker gezien de beperkte omvang ervan, zo breed dat ze aanleiding geeft tot misverstanden en tot onduidelijkheden in het beheer. Zo zouden thans bijvoorbeeld ook landschapsarchitectonische ingrepen en dergelijke uit het Fonds bekostigd kunnen worden. Voor het Kunst- en Cultuurbeleid is voeding van een fonds dat specifiek gericht is op de realisering van kunsttoepassingen in de openbare ruimte absoluut noodzakelijk. Dit fonds zou door de dienst Kunst en Cultuur moeten worden beheerd, overigens met een inhoudelijke advisering door een ter zake te formeren adviescommissie.

fiek gericht is op de realisering van kunsttoepassingen in de openbare ruimte absoluut noodzakelijk. Dit fonds zou door de dienst Kunst en Cultuur moeten worden beheerd, overigens met een inhoudelijke advisering door een ter zake te formeren adviescommissie.

- Het Fonds voor sociaal-culturele evenementen wordt intensief gebruikt en het wordt beheerd door de dienst Kunst en Cultuur.

Dit fonds, dat overigens een verwarrende naam heeft die de indruk wekt dat het beheerd wordt door de dienst Sociaal-Cultureel Werk, zou wellicht kunnen worden omgevormd tot het algemene Cultuurfonds waarvan in het bovenstaande sprake was.

Wel dient er dan zicht te komen op de structurele (wijze van) voeding van dit fonds.

4.5 Public-relations en promotie

Bij public relations-activiteiten gaat het in alle gevallen om communicatie, om de vormgeving en structurering van de relatie met "het" publiek. Daarbij kan geredeneerd worden vanuit de (informatie-) behoeften van dat publiek maar ook vanuit de belangen van de kunst en cultuur als zodanig.

Ook waar het om het public relations-beleid gaat moet gedifferentieerd worden tussen de gemeentelijke taak en verantwoordelijkheden tegenover de "eigen" instellingen enerzijds en tegenover de gesubsidieerde instellingen anderzijds. De rol van de gemeente tegenover de particuliere instellingen is vooral voorwaardenscheppend en stimulerend; waar het om de eigen instellingen gaat is de gemeente ook voor (de kwaliteit van) de uitvoering van het public relations-beleid verantwoordelijk.

Promotie, voorlichting en public relations zijn essentiële instrumenten in het kunst- en cultuurbeleid. Dit ligt ook voor de hand gelet op de overwegingen met betrekking tot de communicatieve dimensie van kunst en cultuur die wij eerder in deze nota naar voren hebben gebracht. Overigens is promotie juist van belang waar culturele tradities niet sterk ontwikkeld zijn en waar een levendig cultureel klimaat nog ontbreekt.

Gelet op dit vitale belang van promotie van kunst en cultuur, vooral ook voor de beeldvorming van Apeldoorn, moet op een aantal opvallende aandachtspunten en knelpunten worden gewezen.

Op de eerste plaats is het opvallend dat in Apeldoorn juist relatief weinig wordt geïnvesteerd in voorlichting, publiciteit en dergelijke; dit geldt zowel voor de gemeente en de gemeentelijke instellingen zelf als voor de meeste instellingen op het terrein van kunst en cultuur. In verband daarmee kan worden vastgesteld dat de financiële en personele middelen die de (gemeentelijke) instellingen ter beschikking staan om daadwerkelijk uitvoering te geven aan een voorlichtings- en promotiebeleid ook buitengewoon gering zijn. Voor de beide gemeentelijke musea bijvoorbeeld is het jaarlijks totaal-budget al bijna onvoldoende om alleen maar regelmatig aan de "Museumladder" in de landelijke dagbladen deel te kunnen nemen.

Tweede aandachtspunt is dat in de voorlichting en publiciteit rond kunst en cultuur in Apeldoorn tot dusverre vrijwel iedere samenhang en eenheid ontbreekt. Zo heeft Apeldoorn niet zoiets als een brede, gezamenlijke "Uitkrant", een instrument van publieksvoorlichting en promotie/werving waarover tal van kleinere gemeenten inmiddels wel beschikken. Ook anderszins is de bevordering van de samenwerking op dit gebied, bijvoorbeeld in de vorm van poolvorming (deskundigheid, technische middelen, informatie- en adressenbestanden etc.) naar ons oordeel van groot belang.

Derde aandachtspunt in dit verband is de ontwikkeling van de lokale omroep(en). Daarbij dient ook gewezen te worden op het grote (potentiële) belang van de lokale televisie voor de informatie en voorlichting aan de burgers in het algemeen en voor de informatie over en promotie van kunst en cultuur in het bijzonder.

Bovenstaande opmerkingen laten zich samenvatten in de stelling dat het noodzakelijk is, in elk geval voor de eigen instellingen, een uitgewerkt en doelbewust public relations-beleid te ontwikkelen op basis waarvan de voorlichting over en de promotie van kunst en cultuur optimaal gestalte kunnen krijgen. Aan de ontwikkeling van een dergelijk beleid zal dan ook door ons met voorrang aandacht worden geschonken.

Het vierde aandachtspunt tenslotte is van meer specifieke aard.

Het betreft de plaats en functie van voorlichting en inspraak bij de realisering van kunstwerken in de openbare ruimte. Wij zijn van oordeel dat, waar het gaat om de keuze van eigentijdse kunst, het verlenen van inspraak-zonder-meer een heilloze weg is.

Eigentijdse kunst is vanuit haar aard en opdracht immers vaak controversieel. Kunstwerken waar grote delen van de bevolking na decennia van blijken te houden en waar ze zelfs trots op zijn, zouden op hun moment van ontstaan nooit door diezelfde bevolking zijn gekozen. Mensen moeten blijkbaar niet alleen aan nieuwe denkbeelden maar vooral aan nieuwe beelden wennen.

Wij zijn van oordeel dat wanneer de gemeente eigentijdse kunst wil realiseren, zij ook geadviseerd door deskundigen, de verantwoording voor dergelijke keuzes op zich moet willen nemen en dat zij daarvoor bovendien ook moet willen staan in de richting van het publiek. Voor alle duidelijkheid merken wij overigens wel op dat wij van mening

4.6 Advies- en overlegstructuur

zijn dat het zinvol is (vertegenwoordigers van) belanghebbenden te betrekken bij de formulering van de opdracht en dergelijke. Ook zijn wij van oordeel dat onze stellingname met zich meebrengt dat de bevolking tijdig en volledig dient te worden geïnformeerd over de achtergronden, de betekenis en het belang van de kunstwerken die in opdracht van de gemeente in de openbare ruimte worden gerealiseerd.

De bestaande advies- en overlegstructuur is overduidelijk een historisch gegroeid gegeven, vooral in die zin dat een planmatige opzet ontbreekt. Bij de beschrijving en analyse moet onderscheid gemaakt worden tussen overlegorganen en -platforms enerzijds en (formele) adviesorganen ten behoeve van het gemeentebestuur anderzijds. De overlegplatforms, die geen structurele adviestaak hebben maar heel concreet gericht zijn op het organiseren van gezamenlijke activiteiten zijn discipline-gewijs gestructureerd: de Apeldoornse Muziekfederatie, de Apeldoornse Zangfederatie, het Apeldoorns Centrum voor Amateurtoneel, de werkgroep Literatuur, de werkgroep Dans, het Platform Beeldende Kunst. Na de opheffing van het CKV is de coördinerende en ondersteunende functie met betrekking tot deze platforms neergelegd bij de afdeling Culturele Zaken van de dienst Kunst en Cultuur.

Naast deze overlegplatforms is er een aantal adviesorganen ten behoeve van het gemeentebestuur: de Gemeentelijke Adviescommissie Beeldende Kunst (GABK), de CAI-commissie, de Monumentencommissie, de Adviesgroep Onderwijs. Tenslotte zijn er nog adviesorganen ten behoeve van de uitvoerende dienst, zoals de Raad van Advies voor de Musea.

Bij de beantwoording van de vraag welke aandachtspunten en knelpunten zich in de bestaande structuur voordoen gaan wij uit van de volgende uitgangspunten, die direct samenhangen met de eerder beschreven doelstellingen van het beleid:

- In principe willen wij slechts dan gebruik maken van externe adviseurs en adviescommissies indien de noodzakelijke deskundigheid aantoonbaar onvoldoende in de ambtelijke organisatie voorhanden is; hierbij moet in de eerste plaats, maar niet uitsluitend, gedacht worden aan de afdeling Culturele Zaken van de dienst Kunst en Cultuur.
- In principe willen wij het gebruik van vaste adviescommissies beperken tot situaties waar van een zekere continuïteit en frequentie in de besluitvorming sprake is. Wanneer aan deze voorwaarden niet wordt voldaan en het toch gaat om besluitvorming van een zekere importantie geven wij er de voorkeur aan ad hoc-adviseurs/adviesgroepen in te schakelen.
- Voor de beleidsuitvoering in eigen gemeentelijk beheer achten wij in principe geen structurele externe advisering noodzakelijk. Wel kan de verantwoordelijke dienst voor specifieke projecten en activiteiten externe deskundigen raadplegen.
- Terwille van een snelle en efficiënte besluitvorming achten wij zo kort mogelijke advies- en overleglijnen noodzakelijk. Daarbij moet functionaliteit in principe prevaleren boven integraliteit. Van de beleidsafdeling mag een integrale behandeling worden verwacht.
- Teneinde belangenvermenging te voorkomen moet een duidelijke scheiding worden aangebracht tussen (beleids-)advisering enerzijds en belangenbehartiging en inspraak anderzijds.

Kijkend naar de bestaande advies- en overlegstructuur doen zich de volgende aandachtspunten en knelpunten voor.

Aandachtspunt is de sterk verschillende mate van activiteit van de verschillende (disciplinaire) overlegplatforms. Geconstateerd kan worden dat dergelijke platforms noodzakelijk zijn in een cultureel bestel op de schaal van Apeldoorn, temeer waar er geen culturele traditie aanwezig is waarin dingen "vanzelf" ontstaan.

Bovendien kan geconstateerd worden dat van de actieve platforms een duidelijk stimulerende werking uitgaat voor het functioneren van de desbetreffende discipline.

In het verleden is voldoende gebleken dat een zekere mate van ondersteuning en coör-

dinatie nodig is om de structuur als geheel optimaal te laten functioneren en om de minder actieve platforms te begeleiden en te stimuleren. Knelpunt in dit verband is dan ook dat de ambtelijke capaciteit die voor het overnemen van deze taak nodig is, in feite te kort schiet omdat ze voor andere, nog meer urgente taken moe(s)t worden ingezet.

Aandachtspunt met betrekking tot de Adviesgroep Onderwijs, die adviseert over (de wijze van besteding van) het budget receptieve vorming, is de verandering die zich heeft voorgedaan in het functioneren als gevolg van het opheffen van het CKV en het overnemen van de taken daarvan door de Regionale Stichting en (ten dele) door de afdeling Culturele Zaken. Evaluatie van de procedures en werkwijzen, waarbij zeker ook de dienst Onderwijs zal moeten worden betrokken, ligt in de rede; qua tijdstip kan daarbij gedacht worden aan het einde van het seizoen 1987-1988.

Aandachtspunt is voorts het ontbreken van een commissie die belast is met een integrale advisering inzake het mediabeleid. De snelle technologische, programmatische en politieke ontwikkelingen - en vooral de onderlinge samenhang daarvan - maken een meer samenhangende beleidsadvisering noodzakelijk. De bestaande CAI-commissie is daarvoor zowel qua taak als qua samenstelling niet ingesteld.

Aandachtspunt is voorts het feit dat de Raad van Advies voor de Musea in verband met de gemeentelijke reorganisatie op non-actief werd gesteld. Door de huidige inbedding van de musea in de dienst Kunst en Cultuur ligt een dergelijke permanente adviesstructuur ook niet langer voor de hand. De behoefte aan inhoudelijke advisering door externe deskundigen is meer project-gebonden en lijkt dan ook beter op ad hoc-basis ingehuurd te kunnen worden.

Van groot belang is overigens wel het uitbouwen van het maatschappelijke draagvlak van de beide musea; daarbij zijn de Vereniging Felua en de Vereniging Vrienden van het Van Reekum Museum van het grootste belang. Daarnaast is er sprake van een blijvend bilateraal contact met de Van Reekum Stichting.

Knelpunt is (de onduidelijkheid met betrekking tot) het functioneren van de adviesstructuur op het gebied van de beeldende kunst. Na de opheffing van de BKR-commissie is op dit gebied alleen nog de GABK werkzaam, die met name adviseert over kunsttoepassingen in de openbare ruimte.

Gelet op de ervaringen in het verleden en gelet op het belang en de betrokkenheid van bewoners en belanghebbenden is een evaluatie en herziening van de bestaande procedures noodzakelijk; op een dergelijke herziening is in de vorige raadsperiode ook reeds aangedrongen. De desbetreffende evaluatie is thans vrijwel afgerond en voorstellen voor een herziening van de aanpak zullen op korte termijn separaat aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

Voor de volledigheid zij nog opgemerkt dat zich met betrekking tot de advisering op het gebied van de monumentenzorg geen problemen (meer) voordoen. Recentelijk werd een belangrijke wijziging in de samenstelling van de commissie aangebracht, als gevolg waarvan thans alle betrokken ambtelijke diensten direct in de commissie vertegenwoordigd zijn. Dit zal naar verwachting tot een versnelling en verbetering van de procedures kunnen leiden.

5. Samenvatting, perspectief, prioriteiten

In de voorafgaande hoofdstukken werden allereerst de grondslagen en de doelstellingen van het kunst- en cultuurbeleid in Apeldoorn geformuleerd. Daarna werd in de hoofdstukken 3 en 4 het terrein in kaart gebracht.

In hoofdstuk 3 werd het beleidsterrein benaderd kijkend naar de verschillende disciplines; in hoofdstuk 4 werd vervolgens op een aantal instrumentele aspecten ingegaan. Beide benaderingen waren erop gericht de aandachtspunten en knelpunten aan het licht te brengen waarop beleidsmatig zou moeten worden gereageerd.

In paragraaf 5.1 worden deze aandachtspunten en knelpunten nu eerst samengevat; bovendien wordt een aantal eerste algemene conclusies geformuleerd.

Vervolgens wordt in paragraaf 5.2 een globaal perspectief geschetst dat naar onze overtuiging op een zinvolle manier sturing en richting zou kunnen geven aan de ontwikkeling van kunst en cultuur in Apeldoorn.

In paragraaf 5.3 wordt tenslotte aangegeven welke algemene conclusies wij willen trekken en welke prioriteiten wij, op grond van het geschetste ontwikkelingsperspectief, voor het beleid willen formuleren.

5.1 Samenvatting

Aandachtspunten

Het eerste aandachtspunt is het feit dat in Apeldoorn zeer weinig scheppende kunstenaars gevestigd zijn. Dit roept de vraag op of en in hoeverre de gemeente een actieve rol moet/kan spelen, waar het gaat om de directe ondersteuning van de scheppende kunsten (opdrachten, faciliteiten, promotie etc.).

Noodzakelijk is verder een herbezinning op de bestuursstructuur van Orpheus enerzijds en op de wijze waarop de beide takken van de exploitatie van het Orpheus-complex zich (zouden moeten) verhouden anderzijds.

Aandacht verdient voorts de (dreigende) verschraving van het aanbod op een aantal terreinen (theater, film) en het vrijwel ontbreken van aanbod op andere gebieden (literaire manifestaties, eigentijdse klassieke muziek).

Belangrijk attentiepunt is ook de ontbrekende dan wel ongestructureerde samenwerking tussen de verschillende instellingen, podia en dergelijke.

Noodzakelijk is verder het bepalen van een definitieve institutionele positie en een ruimtelijke lokatie voor de gemeentelijke Kunstuitleen. Het is wenselijk daarbij te komen tot een vorm van samenwerking met de kunstuitleen van de SBK.

Opmerkelijk op het gebied van de amateuristische kunstbeoefening en de kunstzinnige vorming is op de eerste plaats de onevenredige gemeentelijke betrokkenheid bij de verschillende disciplines en de relatief geringe, of zelfs ontbrekende, ondersteuning van een aantal daarvan. Zo worden verenigingen op het gebied van de letteren en de geschiedbeoefening niet of nauwelijks gesubsidieerd. En zo is er, op het terrein van de kunstzinnige vorming, een historisch gegroeide discrepantie tussen de subsidiëring van muziek enerzijds en van dans anderzijds.

Belangrijk punt van aandacht is voorts de noodzaak om de beginnende samenwerking tussen de instellingen van kunstzinnige vorming (Muziekschool, Doekom) verder uit te bouwen.

Aandachtspunt is ook de integratie van de kunstzinnige vorming in het onderwijs (schoolwerkplannen).

Voorts zal het noodzakelijk zijn om op goede wijze uitvoering te geven aan taken die, voor de opheffing daarvan, werden uitgevoerd door het Centrum voor Kunstzinnige Vorming. Een deel van deze taken is niet door de Regionale Stichting overgenomen en moet door de gemeente zelf worden uitgevoerd.

Specifiek aandachtspunt in dit verband is de evaluatie van het overleg over de programmering van het receptieve aanbod ten behoeve van het onderwijs.

Het is zeer wenselijk te komen tot een optimalisering van de architectenkeuze voor die bouwwerken die door of in opdracht van de gemeente zelf worden uitgevoerd. Bovendien is het van belang om nieuwe wegen te zoeken om de architectonische kwaliteit van nieuwe bouwwerken te stimuleren en te bewaken. Aandachtspunt in dit verband is ook de noodzaak tot bezinning op de kwaliteit van de inrichting en meubilering van de openbare ruimte.

Aandachtspunt met betrekking tot de historie is het ontbreken van een gestructureerde samenwerking tussen het gemeente-archief en het historisch museum; daarnaast is sprake van een achterstand op het gebied van historisch en archeologisch onderzoek. Overigens is inmiddels met het inlopen van deze achterstand een begin gemaakt; een overzichtswerk van de geschiedenis van Apeldoorn, dat bij gelegenheid van het 1200-jarig bestaan in 1992 moet verschijnen, is in voorbereiding genomen.

Opvallend punt op het gebied van de monumentenzorg is op de eerste plaats het ontbreken van een particuliere organisatie die gericht is op het herstel, behoud en beheer van plaatselijke monumenten. Mede daarom wordt een "noodfonds" om acuut bedreigde monumenten te redden node gemist.

Aandachtspunten van een geheel andere aard zijn het ontbreken van een totaal-inventarisatie van potentiële monumenten enerzijds en de noodzaak te komen tot inhoudelijke herbezinning op het monumentenbeleid anderzijds. Daarbij gaat het vooral om de vraag welke criteria gehanteerd worden om te bepalen of een object een bescherming als monument waardig is en om de vraag hoe een actief monumentenbeleid, dat niet alleen op de bescherming van panden is gericht, eruit zou moeten zien.

Met betrekking tot de bibliotheek noodzaakt de zeer snelle ontwikkeling van de informatie-technologie tot een vrijwel permanente bezinning op (de ontwikkeling van) het beleid.

Belangrijk aandachtspunt is ook de stagnerende spreiding van de bibliotheekvoorzieningen.

Aandachtspunt met betrekking tot het mediabeleid is vooral de toenemende noodzaak van een samenhangende beleidsontwikkeling waarin technische en inhoudelijke aspecten worden betrokken.

Een belangrijke vraag is voorts hoe overleg-platforms, voor zover zij thans niet (meer) voldoende functioneren, gereactiveerd kunnen worden. Verder is ook een evaluatie van het functioneren van de advisering en het budgetbeheer met betrekking tot de receptieve vorming noodzakelijk.

Algemeen aandachtspunt tenslotte is de onmiskenbare noodzaak van de ontwikkeling van een samenhangend beleid met betrekking tot subsidiëring en tarifiering, gericht op de bevordering van efficiency en effectiviteit; uitgangspunt is dat instellingen meer ruimte moeten krijgen (autonomie, budgetvrijheid) om alert op ontwikkelingen in hun omgeving te kunnen reageren (flexibiliteit).

Een in het oog springend knelpunt is de uiterste beperktheid van de middelen waarover de instellingen op het gebied van kunst en cultuur, zowel de gemeentelijke als de niet-gemeentelijke, kunnen beschikken.

Tegelijkertijd wordt van de kunstinstellingen echter verlangd dat zij meer en betere prestaties tegen lagere kosten leveren - en zo'n opvoering van hun prestaties verlangen de instellingen niet zelden ook van zichzelf. Het is aantoonbaar dat de in de afgelopen jaren opgelegde bezuinigingen vooral ten kosten zijn gegaan van de activiteiten en van de promotie daarvan. Met name dat laatste lijkt een heilloze weg, een neerwaartse spiraal.

Knelpunten

Een ernstig probleem is verder het ontbreken van een aantal podia die in feite in een stad van de omvang van Apeldoorn aanwezig zouden moeten zijn. Er is in concreto dringend behoefte aan een kleine theater-faciliteit (vestzaktheater), een specifiek podium voor de kunstzinnige vorming en de amateuristische kunstbeoefening, een specifieke muziekzaal, een redelijk toegeruste expositieruimte.

Een ernstig knelpunt is daarenboven dat een aantal van de wél aanwezige accommodaties in kwalitatief opzicht ver beneden de maat is. Hierbij kan met name gedacht worden aan de accommodaties op het gebied van de kunstzinnige vorming.

Onmiskenbare knelpunten doen zich voorts voor in de eigen gemeentelijke instellingen: Museum Marialust, het Van Reekum Museum en de Kunsttuin. Omdat deze knelpunten al uitgebreid aan de orde zijn gesteld in de desbetreffende paragrafen wordt nu kortheidshalve met een enkele opmerking volstaan. Voor alle drie de genoemde instellingen geldt naar onze opvatting dat zij inmiddels op een absoluut minimaal niveau van toerusting functioneren. Dit geldt dan zowel voor de financiële als voor de personele en materiële toerusting. In feite is het zo dat de genoemde gemeentelijke instellingen door hun huidige equipage niet in staat worden gesteld om werkelijk waar te maken wat van hen wordt verwacht, de kwaliteiten te ontplooien waarover zij in potentie beschikken.

Zorgwekkend is ook de formatie-achterstand waarmee de bibliotheek te kampen heeft. Door deze achterstand is het voor de bibliotheek niet mogelijk een aantal onontkoombaar nieuwe taken, die samenhangen met (technische) ontwikkelingen op informatiegebied, uit te voeren, wil zij althans niet de service-verlening op een zeer ingrijpende wijze verminderen.

Een specifiek probleem is het feit dat leenvergoedingen zullen moeten worden afgedragen zonder dat tegenover deze lastenverzwaring extra inkomsten/subsidie staan.

Een bekende andere bron van problemen voor de gemeente(n) is de opheffing van de Beeldende Kunstenaars Regeling (BKR). De beëindiging van deze regeling plaatst de gemeente voor een aantal moeilijke en principiële vragen. Deze vragen, die er in feite op neer komen of en zo ja hoe de gemeente een vervangend kunstenaarsbeleid wil voeren, zijn nog zeer moeilijk te beantwoorden. De belangrijkste reden daarvoor is dat thans niet alleen het zicht ontbreekt op (de aard en omvang van) de middelen die wellicht door de hogere overheden ter beschikking zullen worden gesteld maar ook op de voorwaarden die daarmee verbonden zullen zijn.

Knelpunt voor de kortere termijn is dat ook voor de gemeente Apeldoorn overgangsmaatregelen onontkoombaar zullen zijn.

Een punt van grote zorg is voorts het ontbreken van personele capaciteit voor de uitvoering van de toegenomen taken die het gevolg zijn van de decentralisatie van het rijksmonumentenbeleid; problematisch is bovendien dat het Rijk voor het onderhoud en de restauratie van Rijksmonumenten strikt onvoldoende middelen ter beschikking heeft gesteld.

Een knelpunt is verder de dringende noodzaak om te komen tot een nieuwe afbakening en een herdefiniëring van de fondsen die specifiek voor de uitvoering van het kunst- en cultuurbeleid ter beschikking (moeten) staan. Noodzakelijk is eveneens de spoedige hervatting van de voeding van het Fonds Stads- en Wijkverfraaiing.

Een knelpunt is het feit dat de middelen die voor de lokale omroep beschikbaar zijn, ontoereikend zijn om werkelijk tot ontplooiing te komen; specifiek probleem daarbij is dat, ingevolge de Mediawet, geen eigen (reclame-)inkomsten mogen worden verworven.

Dringend noodzakelijk is tenslotte de herziening van de adviesstructuur op het gebied van de beeldende kunst en van de procedures met betrekking tot de totstandkoming van kunsttoepassingen in de openbare ruimte.

Wat nu te concluderen uit de inventarisatie en analyse die in het bovenstaande werden geboden en die in een lange waslijst van aandachtspunten en knelpunten is uitgemond?

Wij kunnen en willen daar nu kort over zijn en volstaan met enkele algemene noties die op het veld van kunst en cultuur als geheel betrekking hebben.

Bij het opzetten en voorbereiden van deze beleidsnota beschikten wij over een intuïtieve, maar door alle beschikbare cijfers ondersteunde, notie dat er in Apeldoorn sprake zou zijn van aanzienlijke tot grote achterstanden op het terrein van het kunst- en cultuurbeleid. Welnu, de gedetailleerde beschrijving en analyse heeft laten zien dat deze eerste notie inderdaad op goede gronden berust en dat de situatie inderdaad op vele punten bijzonder problematisch is.

Het belangrijkste probleem is wellicht het ontbreken van een culturele traditie, een traditie van (vanzelfsprekende) betrokkenheid bij en zorg voor de kunst(en) die kenmerkend is voor een stedelijke gemeenschap. In die zin is er sprake van een discrepantie tussen de schaal van de gemeente Apeldoorn enerzijds en de aanwezige culturele traditie en infrastructuur anderzijds.

Nog los van het feit dat wij de zorg voor kunst en cultuur (ook) als een taak van de overheid beschouwen, zien wij het in dit bijzondere geval voor het gemeentebestuur van Apeldoorn als een uitdrukkelijke opgave deze discrepantie te verminderen en, op termijn, op te heffen.

De beperkte omvang en toerusting van het culturele bestel produceren een vicieuze cirkel: als er weinig aanwezig is komt er weinig van de grond en als er weinig van de grond komt leidt dat niet tot het opbloeien van (nieuwe) tradities. Deze vicieuze cirkel moet en kan doorbroken worden. Vanzelfsprekend is dit niet de uitsluitende taak en verantwoordelijkheid van de gemeente maar wij beschouwen het uitdrukkelijk wel als een gemeentelijke taak hierin initiërend, stimulerend en ondersteunend te zijn.

De beperkte culturele infrastructuur en de beperkte omvang en intensiteit van het culturele leven blijven niet zonder gevolgen voor de beeldvorming van Apeldoorn, dat nog steeds vooral als een dorp in het groen wordt gezien. Deze beeldvorming, hoe terecht ook in bepaalde opzichten, is te beperkt en ze werkt door die beperktheid óók contra-productief. Wij beschouwen dan ook het bevorderen van kunst en cultuur, ook omwille van de algehele beeldvorming van Apeldoorn, als een zaak van welbegrepen eigenbelang. Een dergelijke promotie van de stad mag niet alleen van de inspanningen van particuliere instellingen en bedrijven afhankelijk zijn, hoe graag wij ook zien dat de mensen Apeldoorn bellen.

De budgetten, formaties, accommodaties op het gebied van kunst en cultuur zijn thans vrijwel over de gehele linie van een als minimaal te beschouwen niveau en op diverse onderdelen daar zelfs nog een flink stuk onder. Dit betekent naar ons oordeel dat verdere bezuinigingen op dit beleidsterrein niet meer kunnen worden gerealiseerd, anders dan door (de ondersteuning van) bepaalde functies/instellingen eenvoudig in zijn geheel te beëindigen. Een dergelijke rigoreuze stap zou echter, gegeven het toch al allerminst rijke bestel, neerkomen op een onaanvaardbare amputatie.

De beperktheid van de budgetten, de toerusting en dergelijke maakt naar ons oordeel zelfs extra inspanningen van de gemeente noodzakelijk. De waslijst van reële aandachtspunten en knelpunten is echter zó lang, dat hierbij een uitdrukkelijke prioritering geboden is. Om tot een dergelijke prioritering te komen is echter in de eerste plaats een helder perspectief nodig op de verdere ontwikkeling van kunst en cultuur in Apeldoorn. Op een dergelijk ontwikkelingsperspectief wordt in de nu volgende paragraaf ingegaan.

Samenvattende conclusies

5.2 Ontwikkelings perspectief

Geconfronteerd met de onontkoombare noodzaak prioriteiten te stellen is het een belangrijke vraag welk beeld van de ontwikkeling van kunst en cultuur in Apeldoorn wij, ook op de langere termijn, voor ogen hebben. Een dergelijk ontwikkelingsperspectief is allerminst een blauwdruk. Om die reden wordt het in het onderstaande dan ook niet in details uitgewerkt als ware het een planningsschema en als hadden wij de illusie dat een en ander vervolgens keurig stap voor stap zou kunnen worden gerealiseerd.

Een ontwikkelingsperspectief is eenvoudig noodzakelijk, juist in een situatie waarin weinig middelen ter beschikking staan, om gericht te kunnen investeren, om de weinige dingen die gedaan kunnen worden dan althans zó te doen dat ze globaal in dezelfde richting werken en elkaar versterken.

Welnu, het perspectief dat ons voor ogen staat kan in de volgende globale noties worden samengevat:

Op de eerste plaats gaan wij ervan uit dat er minimumgrenzen zijn aan het culturele bestel, grenzen die hoe dan ook eerst moeten worden gegarandeerd. Elementair uitgangspunt is in concreto dat in een stad van de omvang van Apeldoorn een aantal culturele voorzieningen als basis-infrastructuur eenvoudig noodzakelijk zijn (musea, bibliotheek, schouwburg, een instelling voor kunstzinnige vorming) en noodzakelijk zullen blijven.

Uitgangspunt daarbij is voorts dat het een blijvende verantwoordelijkheid voor de gemeente is dergelijke kernvoorzieningen, niet om hun louter recreatieve maar om hun specifiek-culturele functie in stand te houden. Wij gaan er dan ook vanuit dat primair, als basis van de infrastructuur, dergelijke kernvoorzieningen op een acceptabel niveau van toerusting moeten kunnen functioneren.

Op de tweede plaats gaan wij ervan uit dat de gemeente uiterste zorg zal besteden aan al die zaken, die het gebied van kunst en cultuur raken en waarvoor ze zelf direct verantwoordelijk is.

Voor de legitimering van het hele verdere beleid is het van het grootste belang dat de gemeente zelf in al haar producten en presentaties blijf geeft van zorg om kwaliteit. Van een dergelijke benadering, die overigens in het geheel geen geld hoeft te kosten omdat zorg niet per definitie duurder is dan gebrek aan zorg, kan naar onze overtuiging een grote positieve uitstraling uitgaan.

Een onmiskenbare voorwaarde voor de verdere ontwikkeling van kunst en cultuur in Apeldoorn is, in ons beeld, een uitbreiding, verbetering en versterking van de samenwerking tussen de diverse instellingen, organisaties, verenigingen en dergelijke. Omdat op dit gebied de dingen niet als vanzelfsprekend van de grond blijken te komen zal het vooralsnog noodzakelijk zijn dat de gemeente hierin een stimulerende en coördinerende rol speelt.

Nadat het functioneren van de kerninstellingen op de korte termijn is veilig gesteld en nadat er institutionele voorwaarden voor een verbetering van de samenwerking tussen bestaande instellingen en dergelijke zijn gerealiseerd, is de vraag aan de orde op welke manier en in welke richting het bestel zich verder zou kunnen ontwikkelen.

Ons standpunt daarbij is dat daartoe het culturele veld als een geheel, als een systeem, moet worden gezien. Dit betekent in onze opvatting onder meer dat impulsen daar moeten worden gegeven, waar er het grootste (potentiële) effect van te verwachten is.

Dit uitgangspunt kan op vele manieren verder worden uitgewerkt.

Het betekent bijvoorbeeld dat extra energie en middelen moeten worden geïnvesteerd in de sfeer van de presentatie, de podia en de promotie omdat daarmee het autonome draagvlak voor de kunst en de cultuur op termijn wordt versterkt.

Ons standpunt betekent verder ook dat wij zeer gericht zullen zoeken naar mogelijkheden om problemen en knelpunten in onderlinge samenhang te benaderen en op te lossen; dit uitgangspunt biedt naar onze verwachting vooral houvast bij het oplossen van problemen in de sfeer van accommodaties en voorzieningen.

Het genoemde uitgangspunt betekent niet in de laatste plaats ook dat de positie van de eigen gemeentelijke instellingen van bijzonder belang is, aangezien hier het gemeentebestuur zelf direct voor het functioneren en in het bijzonder voor de bijdrage aan het totale bestel verantwoordelijk is.

Werkelijk krachtig wordt een beeld van het culturele bestel in een stad echter pas als daarin inhoudelijke samenhang kan worden gecreëerd. Wanneer we zoeken naar activiteiten en functies die elkaar zouden kunnen versterken, zouden we baat hebben bij een inhoudelijke thematiek, die voldoende kracht heeft om, althans voor een deel van het totale beleidsterrein, ècht verbindend te werken. Het gebruik maken van een dergelijk richtinggevend thema, waarop nieuwe gemeentelijke inspanningen consequent gericht zouden kunnen worden, zou er in een proces van jaren toe kunnen leiden dat er inderdaad, op het niveau van het bestel samenhang en kwaliteit gaan ontstaan.

Zo'n thema moet natuurlijk echt passen bij de stad in kwestie, bij de sfeer, de geschiedenis, de mensen. Zo'n thema moet ook zo direct mogelijk aansluiten bij instellingen, faciliteiten, activiteiten die in concreto aanwezig zijn. Welnu, voor het Apeldoornse kunst- en cultuurbeleid is een dergelijk stimulerend, richtinggevend en verbindend thema heel goed denkbaar. Dat thema is: PAPIER.

Het thema papier kan - en moet natuurlijk ook - verder worden uitgewerkt dan in het kader van een algemene beleidsnota als deze mogelijk is. Wij willen nu volstaan met enkele opmerkingen, die erop gericht zijn de zinvolheid en de mogelijkheden van dit thema te illustreren. Ter voorkoming van misverstanden moet daarbij op voorhand worden aangetekend dat het een illusie is te menen dat een thema gevonden zou kunnen worden dat alle disciplines, organisaties en activiteiten zou kunnen integreren.

Het streven naar één zo'n thema brengt onherroepelijk het gevaar met zich mee van geforceerde en gekunstelde constructies. Het is naar ons oordeel dan ook zinniger eventueel te zoeken naar aanvullende thema's die kunnen verbinden wat niet als vanzelfsprekend onder het thema papier kan worden gevat, dan te zoeken naar een allesverbindend thema.

Wat het thema papier betreft moet op de eerste plaats geconstateerd worden dat de papiernijverheid voor Apeldoorn historisch van het grootste belang was en is. Ook nu nog zijn in Apeldoorn in de sfeer van de historie van de papiernijverheid vele concrete aanknopingspunten aanwezig waarbij direct kan worden aangesloten: collectie Marialust; de Middelste Molen te Loenen, een Rijksmonument dat door de eigenaar voor het publiek toegankelijk gemaakt zal worden; de interessante en waardevolle collectie archivalia met betrekking tot de geschiedenis van de papierindustrie in Nederland die recentelijk in bezit is gekomen van het gemeente-archief etc.

Ook in een andere dan deze historische zin kan op het thema papier worden aangesloten. Zo is de collectie van het Van Reekum Museum in feite een verzameling van werken op papier; deze verzameling zou systematisch in de richting van de fotografie, die nu ondervertegenwoordigd is, kunnen worden uitgebouwd. En ook in het andere museum, in Marialust, kan een dergelijk accent in de collectionering en presentatie worden versterkt; hier kan bij de aanwezige collecties historiekprenten en spotprenten worden aangesloten.

Onder de noemer papier zou verder ook heel goed, in en buiten het Van Reekum Museum, een actief beleid ontwikkeld kunnen worden op het gebied van de fotografie, zowel wat de productie, de collectionering als de presentatie betreft. Ook op dit gebied zou bij bestaande activiteiten en instellingen (denk aan de Fotovakschool), waarmee thans op geen enkele wijze wordt samengewerkt, kunnen worden aangesloten.

re dingen denken: jaarlijkse prijsvragen en concoursen, speciale tentoonstellingen, post-academiale opleidingen in de geest van de "Ateliers 63" etc. Naar ons oordeel is het allerminst uitgesloten dat ook bedrijven en particuliere instellingen, gegeven de aansprekendheid van het thema, bij een professionele opzet voor dergelijke activiteiten belangstelling zouden hebben.

5.3 Conclusies en prioriteiten

Kijkend naar het culturele bestel in Apeldoorn kan niet anders geconcludeerd worden dan dat de noden groot en de middelen beperkt zijn.

Het is mogelijk om, nadat een kwalitatief voldoende niveau van functioneren van een aantal kerninstellingen is gegarandeerd, dit bestel gericht uit te bouwen. Dit betekent dat inhoudelijke keuzes moeten worden gemaakt, dat accenten moeten worden gelegd in relatie tot een inspirerende en verbindende inhoudelijke thematiek. Wij zijn van mening dat het thema papier in dit verband in elk geval zo veelbelovend is dat een nadere verkenning daarvan wenselijk is.

In paragraaf 5.1 werd een samenvatting geboden van de aandachtspunten en knelpunten op het gebied van kunst en cultuur. In paragraaf 5.2 werd vervolgens een globaal ontwikkelingsperspectief geschetst dat (mede) de basis moet leggen voor de onontkoombare prioritering.

In deze afsluitende paragraaf zullen wij nu aangeven hoe wij beleidsmatig op de genoemde aandachtspunten en knelpunten willen reageren en in het bijzonder tot welke prioritering wij daarbij zijn gekomen.

De lange lijst van aandachtspunten en knelpunten overziende zijn wij van oordeel dat in de eerstkomende jaren absolute prioriteit gegeven moet worden aan de oplossing van de volgende aandachtspunten en knelpunten. Wanneer er extra middelen ter beschikking zouden komen voor het kunst- en cultuurbeleid zouden die bij voorrang aan de oplossing van deze punten moeten worden besteed.

De hoogste prioriteit hebben:

- a. oplossing van de acute capacitaire knelpunten in de beide gemeentelijke musea en in de gemeentelijke Kunstuitleen alsmede oplossing van budgettaire knelpunten met betrekking tot de activiteiten, de publiekswerving en de promotie;
- b. bieden van een gezamenlijke en adequate huisvesting aan de Muziekschool en de Doekom;
- c. creëren, in onderlinge samenhang, van podia, voor kleine presentaties, voor dans, voor de kunstzinnige vorming en de amateuristische kunstbeoefening, voor de presentatie van beeldende kunst. Daarbij gericht zoeken naar een oplossing gekoppeld aan het oplossen van het accommodatie-probleem van de instellingen voor kunstzinnige vorming (zie punt b);
- d. vermindering van de ernstige capacitaire nood in de bibliotheek, teneinde uitvoering van nieuwe taken mogelijk te maken en vermindering van service-verlening enigszins te beperken;
- e. in het algemeen: het aanzienlijk verruimen van de financiële middelen ten behoeve van promotie en publiciteit. In dit verband ook: het oplossen van de budgettaire problemen van de lokale omroep;
- f. het hervatten van de stortingen in het Fonds Stads- en Wijkverfraaiing (na goedkeuring van separate voorstellen met betrekking tot adviesstructuur, procedures en dergelijke).

Met de oplossing van een aantal geïnventariseerde aandachtspunten en knelpunten zijn, althans in eerste aanleg, geen financiële middelen genoemd. Wel vragen ze (ambtelijke) capaciteit.

De hoogste prioriteit hebben:

- a. Onderzoek naar/bezinning op de exploitatie van de schouwburg teneinde deze meer inzichtelijk te maken. Streven naar een duidelijke scheiding in de exploitatie, waarbij op titel van het cultuurbeleid, de specifieke schouwburgfunctie uitdrukkelijk(er) moet worden gewaarborgd.

Uitgangspunt is enerzijds dat Orpheus echt de ruimte moet krijgen voor een optimale commerciële exploitatie en anderzijds dat aan de specifieke schouwburgfunctie binnen

het totale complex optimaal gestalte moet (kunnen) worden gegeven op basis van een specifiek daarop gerichte subsidiëring.

- b. Het bevorderen van een spoedige samenwerking, gericht op fusie van de Muziekschool en de Doekom.
- c. Onderzoek naar de mogelijkheden van een eigen gemeentelijk post-BKR-beleid op het gebied van de beeldende kunst.
- d. De bezinning op de herformulering, afbakening (en voeding) van de fondsen die specifiek bedoeld/bestemd zijn voor kunst en cultuur.
- e. De ontwikkeling van een beleid, overigens inter-sectoraal, met betrekking tot subsidiëring, tarifiering en sponsoring.
- f. Ontwikkelen van voorstellen voor een nieuwe adviesstructuur en nieuwe procedures met betrekking tot de realisering van kunst in de openbare ruimte.
- g. De nadere omschrijving van het monumentenbeleid, in het bijzonder de actualisering van de criteria met betrekking tot de monumentenbescherming en de uitwerking van instrumenten voor een actief beleid; op basis hiervan zijn de financiële en personele middelen voor de uitvoering van het monumentenbeleid opnieuw te bezien.
- h. De ontwikkeling van een meer samenhangend beleidskader als basis voor de concrete beleidsvoering met betrekking tot de (lokale) media/omroepen.
- i. De ontwikkeling van standpunten met betrekking tot criteria die van belang zijn bij de keuze van architecten die worden ingeschakeld bij gemeentelijke bouwactiviteiten alsmede de ontwikkeling van nadere ideeën over de wijze waarop architectonische kwaliteiten (beter) kunnen worden bewaakt; ieder jaar een gemeentelijke prijs voor het beste gebouw dat in dat jaar in Apeldoorn werd opgericht etc.?

De bovenstaande prioritering heeft tot op zekere hoogte nog een globaal karakter; afhankelijk van de concrete situatie en van de aanwezige financiële, personele en andere mogelijkheden zullen van jaar tot jaar nadere prioriteiten moeten worden gesteld. In deze nota hebben wij getracht het perspectief en de visie te verwoorden die aan deze nadere afwegingen ten grondslag zullen worden gelegd.

Bovenstaande prioritering houdt in elk geval ook in dat een aantal problemen (vooralsnog) als onontkoombaar wordt geaccepteerd. Wat Orpheus betreft wordt bijvoorbeeld absolute prioriteit gegeven aan de analyse van de exploitatie; de eveneens wenselijke herbezinning op de bestuursstructuur willen wij uitstellen totdat de eerder genoemde analyse is afgerond.

Uit het feit dat wij nu niet nogmaals terugkomen op de overige aandachtspunten en knelpunten mag vanzelfsprekend (slechts) worden geconcludeerd dat wij de zojuist beschreven prioriteiten zwaarder hebben laten wegen. Aangezien de middelen en mogelijkheden ontbreken om alle geïnventariseerde problemen met vrucht aan te pakken, moesten eenvoudig keuzes worden gemaakt: getracht is in deze keuzes zo duidelijk en consistent mogelijk te zijn.

Epiloog Om de kunst en de cultuur

In deze nota werd op systematische wijze in beeld gebracht hoe de stand van zaken is met betrekking tot de kunst en de cultuur in Apeldoorn. De belangrijkste conclusie moet zijn dat er zeer grote inspanningen nodig zijn, ook van de gemeente, om te komen tot een infra-structuur, een klimaat en een traditie die niet alleen passend maar ook absoluut noodzakelijk zijn voor een stad als Apeldoorn.

De rol van de gemeentelijke overheid is, waar het om cultuurbeleid gaat, in de Nederlandse verhoudingen van het allergrootste belang. Vanzelfsprekend kan de gemeente als het erop aan komt de cultuur noch maken noch breken maar ze kan daarvoor wel de essentiële voorwaarden creëren. Het is dan ook zaak een helder beeld te hebben van de taak, de mogelijkheden en de verantwoordelijkheden van de gemeentelijke overheid ten opzichte van de kunst en de cultuur. Deze taak, deze verantwoordelijkheden en deze mogelijkheden mogen niet worden overschat - uiteindelijk worden kunst en cultuur door de mensen zelf gemaakt. Ze mogen echter evenmin worden onderschat: kunst en cultuur, zo leert de ervaring, blijken in een moderne samenleving slechts goed te gedijen daar waar de overheid tegelijkertijd voldoende ruimte laat én voldoende stimulansen en mogelijkheden biedt.

In dit verband zijn ter afsluiting van deze nota nog twee opmerkingen op zijn plaats. Op de eerste plaats moet worden opgemerkt dat in deze nota impliciet is uitgegaan van de noodzaak van een rationele en planmatige aanpak van het kunst- en cultuurbeleid. Een dergelijke aanpak is naar ons oordeel temeer nodig in een situatie waarin weinig middelen beschikbaar zijn. Hoewel wij aan dit uitgangspunt als zodanig niets willen afdoen, willen wij hierbij voor alle duidelijkheid wel aantekenen dat de bedoelde planmatigheid een slagvaardig reageren op incidentele kansen en mogelijkheden niet in de weg mag staan. Met andere woorden: waar weinig is moet heel planmatig met dat weinige worden omgegaan. Juist in zo'n situatie mogen toevallige en incidentele mogelijkheden niet onbenut blijven; juist in zo'n situatie moet het handelen zo flexibel blijven dat toevallige "buitenkansens" optimaal kunnen worden benut.

Op de tweede plaats willen wij ter afsluiting nog eens expliciet verwoorden wat in feite een centraal thema uit de gehele nota is: het uitbouwen van het gemeentelijke kunst- en cultuurbeleid is méér dan alleen maar het creëren van (nieuwe) voorzieningen, het verbeteren van accommodaties, het beschikbaar stellen van (extra) middelen, hoe noodzakelijk en belangrijk ook.

Het is ook, en op een bepaalde manier zelfs vooral, een kwestie van stijl. Het gaat met andere woorden niet altijd om nieuwe activiteiten maar soms alleen maar om de zorg waarmee bestaande activiteiten worden uitgevoerd.

Eén ding is bij dit alles even duidelijk als onontkoombaar: juist waar het om kunst- en cultuurbeleid gaat kan ook de gemeentelijke overheid niet ontkomen aan een onherroepelijke oordeelsvorming op het stuk van kwaliteit. Deze kwaliteit kan alleen uit overtuiging en inzet resulteren, een inzet en een overtuiging die voor alles gebaseerd zullen moeten zijn op inzicht in de betekenis en het belang van kunst en cultuur voor de gemeente Apeldoorn en voor zijn bewoners.

Bovenal is het echter onze overtuiging dat het kunst- en cultuurbeleid alleen dan echte ontwikkelingskansen zal krijgen als daaraan geloof in en respect voor kunst en cultuur zelf ten grondslag liggen. Om de kunst en de cultuur.

Financieel-vergelijkend onderzoek middelgrote gemeenten

Uitgaven Kunst en Cultuur

Op verzoek van de dienst Kunst en Cultuur van de sector O.C.R. is door het secretariaat van O.C.R. een onderzoek gedaan naar de uitgaven van de gemeente Apeldoorn met betrekking tot kunst en cultuur. De directe aanleiding vormt het uitbrengen van de kunstnota. De probleemstelling is in de volgende vraag verwoord:

Wat geven middelgrote gemeenten in het algemeen uit voor de diverse onderdelen van het kunst- en cultuurbeleid?

Reeds eerder, in 1975, is een financieel vergelijkend onderzoek gedaan naar uitgaven van de gemeente Apeldoorn op het gebied van sociaal-culturele en recreatieve activiteiten 1). Uit dit onderzoek bleek dat de begroting van de gemeente Apeldoorn iets onder het gemiddelde lag. Omgerekend per inwoner stond Apeldoorn met f 86,09 op de veertiende plaats. De uitgaven voor culturele centra en bibliotheek lagen boven het gemiddelde; die voor toneel, muziek, literatuur, beeldende kunst en monumentenzorg onder het gemiddelde 2). Opnieuw is een analyse gemaakt van de financiële situatie ten aanzien van kunst en cultuur bij een aantal gemeenten. In het nu volgende stuk wordt eerst een beschrijving gegeven van de aard van het gehanteerde materiaal en vervolgens worden beperkingen en restricties genoemd. De informatie over de uitgaven wordt in vier tabellen gepresenteerd, voorafgegaan door een korte inleiding.

Voor het onderhavige onderzoek zijn tien gemeenten uitgezocht die qua grootte en regiofunctie vergelijkbaar zijn. Er is gekozen voor vier gemeenten die groter zijn dan Apeldoorn en vijf gemeenten die kleiner zijn. Per 1 januari 1985 had Apeldoorn 144.807 inwoners. Voor de vergelijkingsgemeenten gelden de volgende aantallen:

gemeente	aantal inwoners
Groningen	168.119
Tilburg	153.812
Haarlem	151.025
Nijmegen	146.452
Enschede	144.566
Arnhem	128.145
Breda	118.974
Dordrecht	107.274
Leiden	104.668

Omdat de begrotingen 1986 van bovenstaande gemeenten direct beschikbaar zijn, hebben we dit materiaal als uitgangspunt genomen voor een financiële analyse. Sinds de invoering van de comptabiliteitswetgeving in 1985 zijn de bedragen uit de diverse gemeentebegrotingen redelijk vergelijkbaar. De beste indicatie voor wat een gemeente financieel over heeft voor bepaalde beleidsterreinen zijn de netto uitgaven. De gegevens zijn verzameld uit de hoofdstukken 5 en 6 van de Gewone Dienst van de begrotingen

De weergegeven netto bedragen zijn de geraamde inkomsten. Onder uitgaven vallen zaken als: gemeentelijke subsidies en bijdragen, huren en pachten, personeel, verzekeringen, reserveringen, kapitaallasten, uitbestede werkzaamheden, voorlichting, werving en aankopen. Onder inkomsten worden verstaan: bijdragen van de instellingen, provinciale en rijkssubsidies, bezuinigingen, bespaarde rente, huren en pachten, entreegelden en gemeentelijke belastingen.

Inleiding

Aard van het materiaal

Het onderzoek omvat de beleidsterreinen van de dienst Kunst en Cultuur, die in de volgende categorieën zijn ondergebracht:

1. podiumkunsten: beroepsgezelschappen, schouwburg, concertzalen, filmhuizen;
 2. bibliotheek;
 3. musea, expositieruimten;
 4. muziekschool;
 5. centra voor kunstzinnige vorming, creativiteitscentra, steunfunctie kunstzinnige vorming;
 6. historisch archief;
 7. monumentenzorg;
 8. amateuristische kunstbeoefening en evenementen, oefenruimtes;
 9. BKR, beeldende en scheppende kunst, kunstuitleen, ateliers, monumentale kunst;
 10. overig: Cultureel Jongeren Paspoort, beiaardier en carillon, oudheidkundige commissie, Culturele Raad, Coördinatie commissie kunstbeleid, uitkrant.
- Hierbij moet worden aangerekend dat niet elke subrubriek bij elke gemeente voorkomt.

In de gemeentebegrotingen zijn deze onderwerpen te vinden onder de volgende hoofdstukken:

- 510 Volksontwikkeling: openbare bibliotheek, artotheek, muziekschool, culturele commissie's en creatieve vorming
- 540 Kunst en Oudheidkunde: musea, accommodatie voor kunstbeoefening, monumentenzorg, archief en overige rubrieken
- 580 Overige cultuur en recreatie
- 611 Beeldende Kunstenaars Regeling.

Mediabeleid en lokale omroep worden buiten de analyse gehouden omdat zij in de meeste gemeenten niet als aparte begrotingspost worden opgevoerd.

Beperkingen

Het is onduidelijk of in de begrotingscijfers van de diverse gemeenten de eerste wijzigingen, zoals die gelijktijdig met de begroting door de gemeenteraden worden vastgesteld, zijn opgenomen. In Apeldoorn betekende de eerste wijziging een negatieve correctie van f 48.000,- op de begroting voor kunst en cultuur. Essentiële verschuivingen in de gepresenteerde cijfers gaf deze verandering niet te zien.

De indeling van de tien rubrieken is gemaakt in overleg met de dienst Kunst en Cultuur. De vergelijkbaarheid van de diverse gemeentelijke gegevens lijkt zo het grootst te zijn. De cijfers en percentages in de tabellen moeten echter gezien worden als een indicatie en niet als een exacte weergave van wat een gemeente over heeft voor een bepaald beleidsterrein.

Een laatste complicerende factor vormt de Rijksbijdrageregeling Sociaal Culturele Activiteiten, een subsidie die als totaalbedrag door het Rijk wordt uitgekeerd. Het totaalbedrag is in 1979 vastgesteld en er kan niet worden nagegaan welk bedrag voor welke uitgave geldt. Het lijkt verstandig om in het kader van dit onderzoek dit subsidiebedrag buiten de vergelijking te houden.

De tabellen

De vier gepresenteerde tabellen zijn alle op dezelfde wijze opgebouwd. Per rubriek worden de cijfers gegeven voor de tien gemeenten. De rubriek waarvoor gemiddeld het meest wordt uitgegeven staat bovenaan. De gemeenten zijn op dezelfde wijze gerangschikt: beginnend bij de gemeente met het grootste aantal inwoners. De gemiddelden zijn berekend aan de hand van de uitgaven van de tien in dit onderzoek betrokken gemeenten. De eerste tabel geeft de netto-uitgaven per beleidsonderdeel en de netto-uitgaven voor het totale beleidsterrein Kunst en Cultuur. Zo blijkt gemiddeld aan podiumkunsten, waaronder de schouwburg, het meest te worden uitgegeven en aan beeldende kunst het minst. De rubrieken 4 (muziekschool) en 5 (creativiteitscentrum) worden waar mogelijk apart weergegeven. In een enkele gemeente is de muziekschool ondergebracht in een Centrum voor Kunstzinnige Vorming. In dat geval zijn beide ru-

brieken samengenomen. Het bedrag dat onder Arnhem voor podiumkunsten wordt uitgetrokken is geflatteerd, omdat hierin ook de kosten zijn opgenomen voor de Rijnhal, een cultureel centrum annex sporthal. De kosten voor de sporthal worden volgens de gemeente Arnhem niet apart begroot. Een snelle beschouwing van de cijfers leert dat de gemeente Apeldoorn met een totaalbedrag van f 9.905.825,- alleen de gemeente Dordrecht onder zich vindt. Per rubriek zit Apeldoorn telkens onder het gemiddelde van de tien gemeenten.

Tabel 2 geeft voor elke gemeente die uitgaven per inwoner. Het grootste budget voor kunst en cultuur heeft de gemeente Leiden met f 143,33 per inwoner. Dit bedrag wordt vooral omhooggetrokken door de kosten van monumentenzorg aldaar: f 50,40 per inwoner. Ook de gemeente Haarlem zit met een hoog bedrag van f 21,45 aan monumentenzorg. Apeldoorn daarentegen komt niet verder dan 48 cent per inwoner voor hetzelfde onderdeel, Arnhem achter zich latend met 30 cent. Dat de kosten voor kunst en cultuur niet alleen bepaald worden door plaatselijke eigenaardigheden maar door beleid, blijkt uit het feit dat Apeldoorn niet alleen wat monumenten aangaat op een lage plaats staat maar ook wat betreft schouwburg (achtste), musea (negende), amateuristische kunstbeoefening (tiende) en beeldende kunst (tiende). In totaal geeft Apeldoorn voor cultuur het minste uit: tien gulden per inwoner minder dan de eerstvolgende gemeente en 75 gulden minder dan de hoogst scorende gemeente: Leiden.

In de derde tabel wordt per gemeente gepercenteerd op de totale uitgaven voor kunst en cultuur. Zo kan het relatieve belang van een onderdeel worden bepaald. In een aantal gemeenten gaat betrekkelijk veel geld naar de podiumkunsten en de schouwburg: Arnhem, Breda, Tilburg en ook Apeldoorn zitten boven het gemiddelde. Ook het aandeel van de bibliotheek in Apeldoorn blijkt aanzienlijk te zijn. De oorzaak hiervan ligt, zoals uit tabel 1 en 2 blijkt, niet in de hoge kosten voor de bibliotheek zelf maar in het lage totaalbudget voor kunst en cultuur. Voor Apeldoornse begrippen gaat er veel geld naar de bibliotheek, in vergelijking met andere gemeenten echter niet.

Het aandeel van al deze uitgaven in de totale gemeentelijke financiële positie staat in de vierde en laatste tabel. Na overleg met de afdeling Financiën zijn de totale uitgaven per gemeente berekend, door de nadelige saldi van de rubrieken 0 t/m 8 van de Gewone Dienst op te tellen en vervolgens de batige saldi af te trekken. Dit bedrag, een negatief saldo, wordt beschouwd als de totale gemeentelijke uitgave en dient als vergelijkingsbasis in deze tabel. In de begroting wordt dit bedrag gedekt door de uitkering uit het gemeentefonds en de onroerend goed belasting. Voor de gemeente Apeldoorn vormen de uitgaven voor cultuur 71,7 promille van het totale budget. Alleen Enschede zit daaronder met 70,7 promille. Apeldoorn geeft dus niet alleen absoluut gezien in vergelijking met andere gemeenten weinig uit aan de culturele sector maar ook relatief ten opzichte van andere gemeentelijke uitgaven. Ook Nijmegen zit met 73,7 promille aan delage kant. Een viertal gemeenten geeft rond het gemiddelde uit (85,3 promille), terwijl Tilburg (99,5 promille) en Leiden (106,8 promille) echte uitschieters zijn.

In het kader van dit kortlopende onderzoek wordt niet nader ingegaan op de gegevens uit de tabellen. Het materiaal nodigt echter wel daartoe uit. Wellicht is binnen afzienbare tijd een vervolgonderzoek mogelijk. Voorlopig is de conclusie gerechtvaardigd dat Apeldoorn aangaande actief kunst- en cultuurbeleid niet in de voorste regionen meedoet. Wat betreft de uitgaven voor die sector per inwoner neemt deze gemeente van tien vergelijkbare gemeenten de tiende plaats in.

Tabel 1

NETTO UITGAVEN PER GEMEENTE IN DUIZENDEN GULDENS

Rubriek	Groningen	Tilburg	Haarlem	Nijmegen	Apeldoorn	Enschede	Arnhem	Breda	Dordrecht	Leiden	Gemiddeld
1. Schouwburg	3.479	4.058	4.524	2.999	2.201	2.457	4.607	2.865	1.439	1.043	2.967
2. Bibliotheek	2.851	3.033	2.002	2.340	2.645	2.205	3.946	1.847	1.456	2.285	2.481
3. Musea	2.341	4.076	3.337	2.322	1.331	1.116	1.767	1.703	2.080	2.454	2.259
4. Muziekschool	2.541	3.296	2.091	2.219	1.864	2.361	2.090	1.301	845	950	3.422
5. Creativiteits- centra	997		561	2.946	843	2.039	929	633	1.187	729	
6. Monumenten- zorg	1.670	395	3.239	911	69	121	38	327	910	5.276	1.296
7. Archief	1.266	15	1.369	2.217	594	248	949	762	1.124	1.388	993
8. A.K./ evenementen	872	263	374	369	239	518	296	384	189	311	380
9. B.K.R./ beeldende kunst	1.000	319	435	240	108	167	243	399	336	100	335
10. Overige	735	168	110	142	10	102	150	38	161	62	168
Totale uitgaven kunst en cultuur	17.753	15.824	18.043	16.705	9.906	11.334	15.026	10.259	9.727	15.002	13.958

Tabel 2

NETTO UITGAVEN PER INWONER PER GEMEENTE IN GULDENS

Rubriek	Groningen	Tilburg	Haarlem	Nijmegen	Apeldoorn	Enschede	Arnhem	Breda	Dordrecht	Leiden	Gemiddeld
1. Schouwburg	20,70	26,38	29,96	20,48	15,20	17,00	35,72	24,08	13,42	9,96	22,00
2. Bibliotheek	16,96	21,01	13,26	15,98	18,27	15,25	30,79	15,02	13,57	21,83	18,19
3. Musea	13,92	26,50	22,10	15,85	9,09	7,72	13,79	14,31	19,39	23,44	16,75
4. Muziekschool	15,12	21,43	13,85	15,15	12,87	16,33	16,31	10,93	7,88	9,07	25,37
5. Creativiteits- centra	5,93		3,72	20,12	5,82	14,10	7,25	5,32	11,07	6,97	
6. Monumenten- zorg	9,93	2,57	21,45	6,22	0,48	0,84	0,30	2,75	8,48	50,40	9,60
7. Archief	7,53	0,10	9,06	15,14	4,10	1,72	7,40	6,41	10,48	13,26	7,36
8. A.K./ evenementen	5,18	1,71	2,48	2,52	1,65	3,58	2,31	3,23	1,76	2,97	2,81
9. B.K.R./ beeldende kunst	5,95	2,08	2,88	1,64	0,75	1,16	1,90	3,35	3,13	0,96	2,48
10. Overige	4,73	1,09	0,73	0,97	0,07	0,71	1,17	0,32	1,50	0,59	1,24
Totale uitgaven kunst en cultuur	105,60	102,94	119,47	114,06	68,41	78,40	117,26	86,23	90,68	143,33	102,64
Aantal inwoners	168.119	153.812	151.025	146.452	144.807	144.566	128.145	118.974	107.274	104.668	134.892

Tabel 3 NETTO UITGAVEN PER RUBRIEK ALS PERCENTAGE VAN DE TOTALE UITGAVEN KUNST EN CULTUUR

Rubriek	Groningen	Tilburg	Haarlem	Nijmegen	Apeldoorn	Enschede	Arnhem	Breda	Dordrecht	Leiden	Gemiddeld
1. Schouwburg	17,6	25,6	25,1	18,0	22,1	21,7	30,7	27,9	14,8	6,9	21
2. Bibliotheek	16,1	20,4	11,1	14,0	26,6	19,5	26,3	18,0	15,0	15,2	18
3. Musea	13,2	25,8	18,5	13,9	14,5	9,8	11,8	16,6	21,4	16,4	16
4. Muziekschool	14,3	20,8	11,6	13,2	18,7	20,8	13,9	12,7	8,7	6,3	24
5. Creativiteitscentra	5,6		3,1	17,6	8,5	18,0	6,2	6,2	12,2	4,9	
6. Monumentenzorg	9,4	2,5	18,0	5,5	0,7	1,1	0,3	3,2	9,3	35,2	9
7. Archief	7,1	0,1	7,6	13,3	6,0	2,2	6,3	7,4	11,6	9,2	7
8. A.K./evenementen	4,9	1,7	2,1	2,2	2,2	4,6	2,0	3,7	1,9	2,1	3
9. B.K.R./beeldende kunst	5,6	2,0	2,4	1,4	1,0	1,5	1,6	3,9	3,5	0,7	2
10. Overige	4,1	1,1	0,6	0,9	0,1	0,9	1,0	0,4	1,7	0,4	1
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel 4 UITGAVEN KUNST EN CULTUUR ALS PROMILLAGE VAN TOTALE GEMEENTELIJKE UITGAVEN

Rubriek	Groningen	Tilburg	Haarlem	Nijmegen	Apeldoorn	Enschede	Arnhem	Breda	Dordrecht	Leiden	Gemiddeld
1. Schouwburg	16,9	22,6	22,5	13,2	15,9	15,3	27,8	22,9	12,3	7,4	17,9
2. Bibliotheek	13,9	18,0	9,9	10,3	19,1	13,8	23,8	14,7	12,4	16,2	15,2
3. Musea	11,4	22,7	16,6	10,2	9,6	7,0	10,7	13,6	17,8	17,4	13,6
4. Muziekschool	17,2	18,4	13,2	22,8	19,6	27,4	18,2	15,4	17,4	11,9	20,6
5. C.K.V./Creativiteitscentra											
6. Monumentenzorg	8,1	2,2	16,1	4,0	0,5	0,8	0,2	2,6	7,8	37,5	7,8
7. Archief	6,2	0,0	6,8	9,8	4,3	1,5	5,7	6,1	9,6	9,9	6,0
8. A.K./evenementen	4,2	1,5	1,9	1,6	1,7	3,2	1,8	3,1	1,6	2,2	2,3
9. B.K.R./beeldende kunst	4,9	1,8	2,2	1,1	0,8	1,0	1,5	3,2	2,9	0,7	2,0
10. Overige	3,6	0,9	0,5	0,6	0,0	0,6	0,9	0,3	1,4	0,4	1,0
Totale uitgaven kunst en cultuur	86,4	88,1	89,5	73,7	71,7	70,7	90,6	81,9	83,4	106,8	84,3
Totale uitgaven	205.378.900	179.595.000	201.494.347	226.795.251	138.170.822	160.269.710	165.846.530	125.236.046	116.554.880	140.523.121	165.986.461

Vergelijking van de uitgaven per inwoner van tien gemeenten vanaf 1978

Aan de hand van een rapport van de Boekmanstichting, een sociaal wetenschappelijk studie- en voorlichtingscentrum voor kunst en cultuur, is het mogelijk uitgaven van de tien gemeenten voor een aantal jaren in een grafiek weer te geven. De Boekmanstichting heeft de uitgaven voor kunst en cultuur van provincies en van 50 gemeenten over de jaren 1978 tot en met 1982 gebundeld uitgegeven*. De bedragen zijn ontleend aan de diverse begrotingen van 1980 en 1982.

De jaarlijkse uitgaven per inwoner van de tien gemeenten worden weergegeven in een tabel en een grafiek. In de betreffende tabel (2.1) staan de uitgaven per inwoner voor de jaren 1978 tot en met 1982 en 1986. De uitgaven voor 1983, 1984 en 1985 zijn niet op korte termijn te achterhalen. De cijfers van 1986 zijn berekend op grond van de begroting 1986.

Tabel 2.1 laat zien dat de gemeente Apeldoorn voor elk jaar het laagste bedrag per inwoner voor kunst en cultuur uitgeeft. De cijfers uit deze tabel zijn in grafiek 2.1 in lijnen uitgezet. In deze grafiek zijn de gegevens over de jaren 1979, 1980 en 1981 weggelaten. Zo ontstonden twee gelijke perioden: 1978 tot 1982 en 1982 tot 1986. Op de verticale as staat het bedrag per inwoner in tientallen guldens. Op de horizontale as staan de jaartallen. Per gemeente is er een lijn getrokken die de hoogte van de uitgaven weergeeft.

Hoe hoger de lijn in deze grafiek, des te hoger zijn ook de uitgaven. Het gemiddelde laat zien dat de uitgaven in de loop van de jaren een vrij constant stijgende lijn volgen. Apeldoorn, voor alle jaren in de onderste regionen, vertoont een minder constante stijging. Met name sinds 1982 wijkt de lijn in negatieve zin af en komen de uitgaven per inwoner steeds verder van het gemiddelde af te liggen. De gemeente Dordrecht volgt, weliswaar met een hoger bedrag, een zelfde patroon. De gemeenten Groningen en Enschede (artikel 12 gemeente) hebben sinds 1982 drastisch gesnoeid in de uitgaven voor kunst en cultuur, zij zitten echter nog steeds ruim boven de uitgaven van Apeldoorn. De gemeenten Leiden, Haarlem, Tilburg, Nijmegen en Breda vertonen een duidelijk stijgende lijn: zij stijgen sneller dan het gemiddelde.

Afhankelijk van wat Enschede doet, zou men kunnen stellen dat Apeldoorn bij een voortgang van dit beleid steeds verder van de overige vergelijkbare gemeenten af komt te zitten.

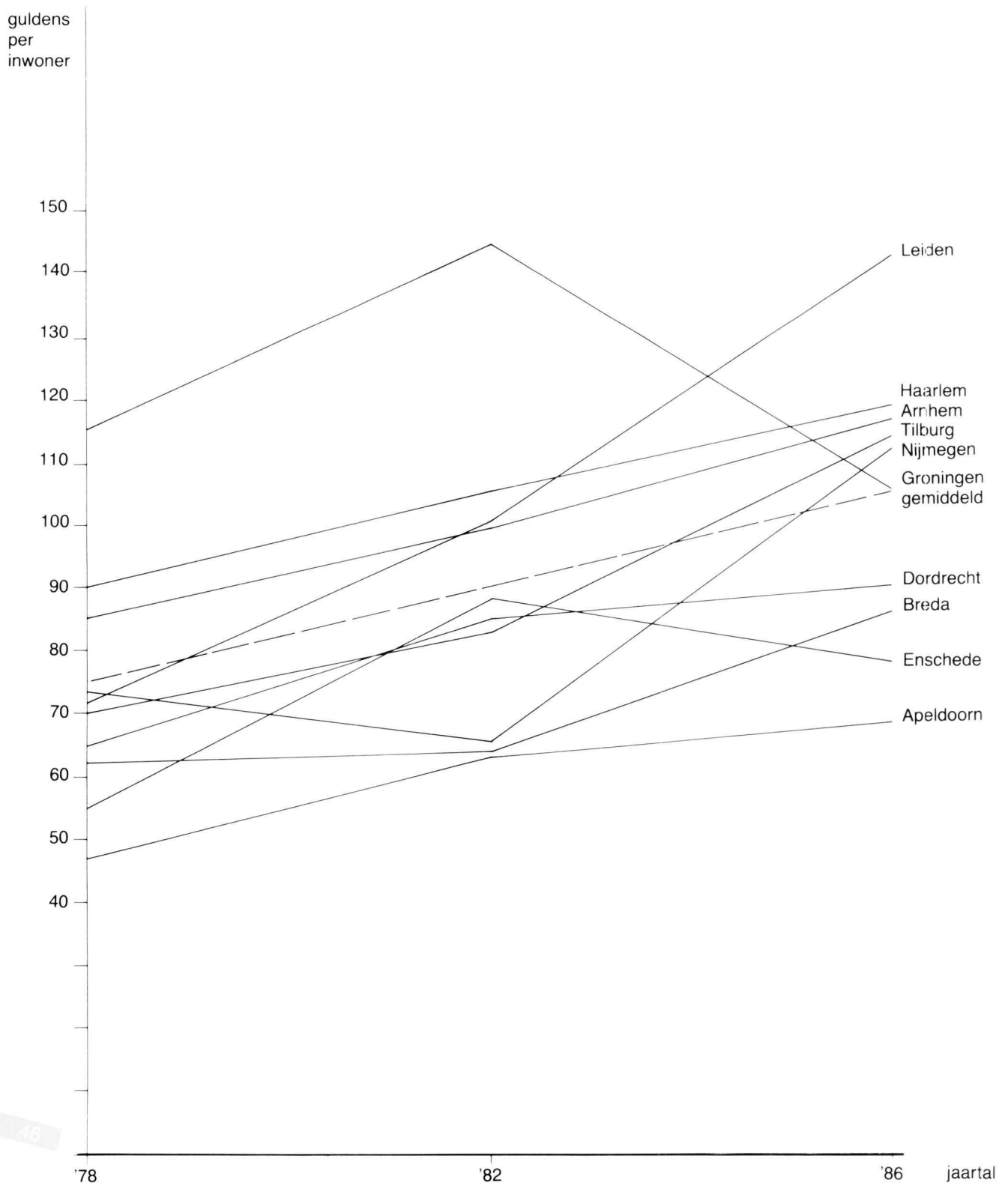
*"Uitgaven lagere overheden Cultuur"

1978 - 1980 1980 - 1982 redactie: Boekmanstichting Amsterdam 1983. p.13 t/m 30, p. 45 t/m 62

Uitgaven Kunst en Cultuur per inwoner

Gemeente	1978	1979	1980	1981	1982	1986
Groningen	115.91	137.35	148.33	140.40	145.26	105.60
Tilburg	69.91	79.24	95.95	78.68	84.84	116.13
Haarlem	90.83	76.17	78.27	100.06	104.93	119.47
Nijmegen	72.53	76.16	79.10	66.95	66.38	114.06
Apeldoorn	47.20	52.25	52.45	60.29	63.12	68.41
Enschede	58.33	75.92	80.09	89.09	88.02	78.40
Arnhem	85.67	95.60	103.13	103.98	100.07	117.26
Breda	63.16	63.80	71.12	60.41	63.71	86.23
Dordrecht	65.45	70.62	69.74	89.75	85.78	90.68
Leiden	71.48	87.66	96.16	101.63	101.25	143.33
Gemiddeld	74.05	81.48	87.43	89.21	90.34	105.02

Uitgaven voor Kunst en Cultuur per inwoners per jaar

Uitgaven kunst en cultuur als promillage van de uitkering uit gemeentefonds voor '86

Gemeente	Aantal inwoners	Uitkering gem.fonds >< f 1000	Uitkering per inw.	Uitgave K & C	Promillage voor K & C
Groningen	168.119	f 165.259	f 982,-	f 17.753	107,4
Tilburg	153.812	f 129.074	f 834,-	f 15.824	122,6
Haarlem	151.025	f 139.391	f 923,-	f 18.043	129,4
Nijmegen	146.452	f 134.057	f 918,-	f 16.705	124,6
Apeldoorn	144.807	f 108.108	f 747,-	f 9.906	91,6
Enschede	144.566	f 122.002	f 847,-	f 11.334	92,9
Arnhem	128.145	f 111.525	f 870,-	f 15.026	134,7
Breda	118.974	f 95.715	f 805,-	f 10.259	107,1
Dordrecht	107.274	f 94.300	f 879,-	f 9.727	103,1
Leiden	104.668	f 113.221	f 1082,-	f 15.002	132,5